

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra praktické teologie

Bakalářská práce

Možnosti přijetí žáka s tělesným postižením
v doprovodu asistenčního psa do základních škol
v Plzeňském kraji

Vedoucí práce: RSDr. Ján Mišovič CSc.

Autor práce: Magdalena Smolová

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Typ studia: kombinované

Ročník: 3.

2012

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejnění své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum: 22. 3. 2012

Podpis studenta

Děkuji vedoucímu bakalářské práce RSDr. Jánu Mišovičovi CSc. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

ÚVOD	5
1 MOŽNOSTI VZDĚLÁVÁNÍ OSOB S TĚLESNÝM POSTIŽENÍM V NAŠÍ SPOLEČNOSTI	7
1.1 TĚLESNÉ POSTIŽENÍ.....	8
1.2 INKLUZIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ A INTEGRACE.....	10
1.2.1 Historie přístupu ke vzdělání žáků se zdravotním postižením v ČR.....	12
1.2.2 Právní úprava integrace a inkluze	13
2 VÝZNAM A ROLE ASISTENČNÍHO PSA JAKO POMOCNÍKA PŘI VZDĚLÁVÁNÍ TĚLESNĚ POSTIŽENÝCH	15
2.1 ROZDĚLENÍ ASISTENČNÍCH PSŮ	16
2.2 OKRUH OPRÁVNĚNÝCH OSOB PRO POŘÍZENÍ ASISTENČNÍHO PSA	18
2.3 LEGISLATIVA UPRAVUJÍCÍ PROBLEMATIKU ASISTENČNÍCH PSŮ	19
2.4 PŘÍNOS ASISTENČNÍHO PSA PRO KLIENTA A JEHO RODINU	21
2.5 VÝCHOVA A VÝCVIK ASISTENČNÍHO PSA	22
2.6 KLIENT A ASISTENČNÍ PES JAKO TÝM	28
3 PRAKTICKÁ ČÁST	30
3.1 FORMULACE CÍLE A HYPOTÉZ	30
3.1 VÝCHODISKA VÝZKUMU	31
3.2 METODIKA VÝZKUMU	32
3.3 VÝSLEDKY VÝZKUMU	32
3.4 OVĚŘOVÁNÍ PLATNOSTI HYPOTÉZ.....	45
DISKUSE	48
ZÁVĚR	50
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	52
SEZNAM PŘÍLOH	55
PŘÍLOHY	56
ABSTRAKT	62
ABSTRACT	63

Úvod

Již několik let pracuji jako dobrovolník pro obecně prospěšnou společnost Pomocné tlapky. Tato společnost se zabývá chovem, výchovou, výcvikem a bezplatným předáváním asistenčních psů osobám se zdravotním postižením. Společnost má celorepublikovou působnost. Téměř polovinu klientů společnosti tvoří děti, žáci a studenti, kteří plní povinnou školní docházku. Klient dostává do bezplatného užívání asistenčního psa, vycvičeného přesně podle svých individuálních potřeb. Asistenční pes pomáhá klientovi na cestě k samostatnosti, k pocitu nezávislosti a dokáže částečně nahradit služby asistenta. Také pozitivně ovlivňuje psychosociální rozvoj klienta. Všechna výše uvedená pozitiva, bohužel, zatím státní správě nestačí k tomu, aby v právním řádu získal asistenční pes stejný status, jako pes vodící. Proto žák s tělesným postižením v doprovodu asistenčního psa nemá právní nárok na vstup do základní školy. Rozhodnutí o přijetí je plně v kompetenci ředitele konkrétní školy.

Školou povinní klienti obecně prospěšné společnosti Pomocné tlapky mají rozdílné zkušenosti s přijetím do základní školy v doprovodu asistenčního psa. Někteří klienti byli do školy přijati bez problémů, jiní museli vyhledat jinou školu. Jeden příklad za všechny:

Ředitel školy, velmi vstřícný při přijetí žáka s tělesným postižením, přizpůsobil vstup do budovy školy potřebám žáka, poskytl kompenzační pomůcky, ale zamítl vstup asistenčního psa. Odlišné přístupy ředitelů různých základních škol byly prvotním impulzem pro výběr tématu mé bakalářské práce.

Cílem práce je analyzovat faktory, které mohou přispívat k připravenosti základních škol v Plzeňském kraji přijmout žáka s tělesným postižením v doprovodu asistenčního psa.

V teoretické části jsem definovala základní pojmy relevantní pro tuto práci, uvedla legislativní opatření upravující oblast školství, inkluzivního vzdělávání a problematiku asistenčních psů. Vysvětlila jsem, proč je důležité, aby asistenční pes, který dítěti pomáhá k soběstačnosti, jej doprovázel i do školského zařízení. Stanovila jsem cíle práce a popsala výzkumné metody. Praktická část zahrnuje informace o přípravě

výzkumu, metodice kvantitativního šetření, zpracování výsledků a ověřování hypotéz. Zkoumaným souborem jsou ředitelé základních škol v Plzeňském kraji.

Při psaní bakalářské práce jsem čerpala z monografických publikací, sborníků a legislativních dokumentů. Problematika asistenčních psů v České republice dosud nebyla knižně dostatečně popsána, proto jsem při zpracování této oblasti použila elektronické zdroje a absolventské práce studentů našich i zahraničních univerzit. Také jsem použila údaje Ústavu pro informace ve vzdělávání.

Rozhodnutí o přijetí žáka do základní školy je podle zákona č. 561/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů plně v kompetenci ředitele školy. Praktická část tedy směřuje ke zmapování názorů ředitelů základních škol na integraci žáka s tělesným postižením v doprovodu asistenčního psa. Dotazníkové šetření zjišťovalo faktory, které ovlivňují jejich rozhodnutí pro nebo proti přijetí.

1 Možnosti vzdělávání osob s tělesným postižením v naší společnosti

Současné pojetí organizace vzdělávání stále více respektuje základní principy pluralitní demokratické společnosti, která přiznává každému jedinci právo rovného přístupu ke vzdělání. Je kladen důraz na rovné příležitosti ke vzdělání pro každého, včetně osob se zdravotním postižením. V minulosti byli žáci se zdravotním postižením primárně zařazováni do speciálních školských zařízení. Činnost těchto škol na území České republiky má velkou tradici. Je dlouhodobě organizačně, metodicky, personálně i finančně dobře zajišťována.¹ Segregační způsob vzdělávání žáků s tělesným postižením je však v rozporu s principy sociálního začleňování. Společná školní docházka je důležitým faktorem prevence sociálního vyloučení. Integrované vzdělávání zatím nebylo po stránce personální, organizační a ekonomické zajištěno na tak vysoké úrovni, jako ve školách speciálních. Je nutné dopracovat a zkvalitnit systém speciálně pedagogické podpory jako základní podmínky vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením ve vzdělávacím systému.² Schopnosti a možnosti každého dítěte s tělesným postižením je důležité posoudit individuálně a poté zařadit do takového vzdělávacího systému, který mu bude nejlépe vyhovovat.

V současné době (2007-2013) probíhá na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně realizace výzkumného záměru *Speciální potřeby žáků v kontextu Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání*. V rámci tohoto projektu vyšla monografie Dagmar Opatřilové *Analýza současného stavu inkluzivního vzdělávání v České republice u jedinců s tělesným postižením v předškolním a základním vzdělávání*. Publikace obsahuje několik dílčích výzkumných projektů, kde autorka sleduje situaci dětí a žáků s tělesným postižením integrovaných do běžného vzdělávacího proudu a analyzuje faktory ovlivňující vzdělávací proces u cílové skupiny. Charakterizuje speciální podpůrná opatření integrativní a inkluzivní školy a nalézá propojení mezi speciálními potřebami žáka a podpůrnými možnostmi školy. Dílčí

¹ Srov. MICHALÍK, J. a kol. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*. Praha: Portál, 2011. s. 78. ISBN 978-80-7367-859-3.

² Srov. tamtéž s. 78.

výzkumné projekty potvrdily pozitivní hodnocení sociálních aspektů přijetí žáka s tělesným postižením do kolektivu, u nadpoloviční většiny aktivní a samostatné zapojení téměř do všech činností během pobytu ve škole a u dvou třetin žáků komunikaci bez výrazných obtíží. Náhradní komunikační systém používá asi čtvrtina žáků, nejčastěji PC.³

1.1 Tělesné postižení

Slovník sociální práce Oldřicha Matouška definuje tělesné postižení jako „postižení, které může být buď vrozené, nebo získané a týká se pohybové nebo jiné orgánové soustavy. Omezuje člověka v běžných činnostech, zejména v pohybu, má vliv na jeho psychickou rovnováhu, na vztahy k lidem i na pracovní uplatnění.“⁴ Tělesné postižení je jednou z forem zdravotního postižení. V důsledku ztráty nebo poškození určitého orgánového systému dochází k narušení, omezení či úplnému chybění některé ze standardních funkcí a kompetencí. Tělesné postižení je příčinou omezení samostatnosti, posiluje závislost na ostatních, je zábranou pro získání mnoha zkušeností. S tím souvisí i omezení sociální adaptace. Pohybové postižení je často spojeno s tělesnou deformací, která představuje také psychosociální zátěž.

Člověk ve své bio-psycho-sociální jednotě je tělesným postižením ovlivněn ve třech rovinách. V rovině biologické se jedná o poškození hybnosti dolních končetin, horních končetin, mluvidel a mimické pohyblivosti, nebo jejich kombinaci. Hybnost dolních končetin je předpokladem pro samostatnou lokomoci, která je zásadní pro samostatnost jedince. Je také prostředkem k získání mnoha poznatků a zkušeností. Hybnost horních končetin je významná pro sebeobsluhu a pro aktivní kontakt s prostředím. Hybnost mluvidel a mimická hybnost jsou důležité pro rozvoj verbální i neverbální komunikace. Významně ovlivňuje sociální uplatnění člověka i jeho sebehodnocení.⁵ V psychologické rovině dochází k ovlivnění rozvoje celé osobnosti postiženého jedince. Změny v oblasti jednotlivých psychických funkcí resp. celé

³ Srov. OPATŘILOVÁ, D. *Analýza současného stavu inkluzivního vzdělávání v České republice u jedinců s tělesným postižením v předškolním a základním vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 227. ISBN 978-80-210-5030-3.

⁴ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2008. s. 146. ISBN 978-80-7367-368-0.

⁵ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. vydání. Praha: Portál, 2008. s. 116. ISBN 978-80-7367-414-4.

osobnosti jedince s tělesným postižením nemusí mít stejnou příčinu. Je třeba rozlišovat primární a sekundární postižení, které má jinou etiologii.

Primární postižení zahrnuje patologické změny, které představují omezení v oblasti předpokladů k rozvoji normálních funkcí. Riziko, že v důsledku zdravotního postižení vznikne i psychická odchylka, závisí na druhu a závažnosti onemocnění. Sekundární postižení vzniká jako důsledek působení nejrůznějších, zejména psychosociálních faktorů. Na vzniku sekundárních změn se mohou podílet různé osobnostní vlastnosti postiženého jedince i jeho vnější prostředí.⁶

V rovině sociální má zásadní vliv postoj zdravé společnosti jak k tělesně postiženému jedinci, tak i ke zdravotně postiženým obecně. Tělesné postižení a s tím související závislost na okolí, představuje sociální znevýhodnění. K tělesně postiženému se vztahují obvykle nižší očekávání, je častěji podceňován. Kvůli omezené soběstačnosti bývá takový jednotlivec všeobecně hodnocen jako člověk, jehož veškeré kompetence jsou na nízké úrovni, přestože tomu tak ve skutečnosti není. Sociální hendikep způsobuje také neopodstatněné spojování tělesných poškození a špatných vlastností. Příčinou odmítání zdravou částí populace může být i pouhá tělesná odlišnost.

Termín postižení bývá v literatuře chápán v různém významu. V minulém století byl často vnímán jako velká zátěž a stigmatizace, proto byl obvykle spojen s vyčleňováním ze společnosti. Světová zdravotnická organizace (WHO) v roce 1980 definovala postižení jako „*částečné nebo úplné omezení schopnosti vykonávat některou činnost nebo více činností, které je způsobeno poruchou nebo dysfunkcí orgánu*“.⁷ V této době Světová zdravotnická organizace také zavedla třístupňovou koncepci pojmů v rámci Mezinárodní klasifikace postižení. *Impairment* definuje postižení v rovině medicínské. Znamená vadu nebo poškození vzniklé ztrátou nebo abnormalitou psychologických, fyziologických nebo anatomických struktur nebo funkcí.⁸ Druhý stupeň *disability* definuje funkční omezení, neschopnost nebo absenci schopnosti provádět aktivity způsobem, který je u zdravých jedinců běžný. Třetí stupeň *handicap* tvoří sociální omezení v osobní, rodinné i společenské oblasti. Handicap se považuje za takové omezení výkonu, které brání jedinci částečně nebo úplně splnit roli, která by mu náležela vzhledem k věku, pohlaví nebo sociokulturním faktorům. Špatná orientace v těchto pojmech vedla k vnímání negativní odchylky od společenského postavení a tím

⁶ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. s. 118.

⁷ Srov. MICHALÍK, J. a kol. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*. s. 183.

⁸ Srov. OPATŘILOVÁ, D. *Analýza současného stavu inkluzivního vzdělávání v České republice u jedinců s tělesným postižením v předškolním a základním vzdělávání*. s. 229.

byla příčinou vzniku procesu vyřazování jedinců s postižením z účasti na životě. V roce 1998 Světová zdravotnická organizace vytvořila novou mezinárodní klasifikaci funkčnosti, postižení a zdraví, která popisuje možnosti a schopnosti jedince, místo poruch a omezení. Termín disability byl nahrazen pojmem *aktivita*, který vyjadřuje možnosti a schopnosti jedince v rovině personální. Třetím stupněm hodnocení je pojem *participation*, nahrazující termín handicap. V rovině sociální jsou sledovány možnosti zařazení a účasti na životě společnosti.

Dělení postižení

Z hlediska etiologie dělíme postižení na vrozená a získaná. Vrozené nebo v raném věku získané postižení významně ovlivňuje vývoj dítěte. V důsledku postižení obtížně získává některé zkušenosti. Tato postižení jsou pro jedince méně subjektivně traumatizující, protože je lépe adaptován. Naopak, postižení získaná představují větší psychické trauma. Jedinec si plně uvědomuje, co ztratil, a svůj aktuální stav popř. jeho prognózu považuje za významně horší nebo nepřijatelnou. Pro tuto práci jsou významná pouze postižení vrozená. V dětském věku se získaná postižení téměř nevyskytují nebo je děti často vnímají jako vrozená.

Vrozená postižení klasifikujeme podle doby vzniku jako prenatální, perinatální a postnatální. Vznik a rozvoj postižení v prenatální době je podmíněn geneticky, nebo ovlivněn teratogenními faktory. Například užíváním některých léků v době vývoje plodu, ozáření dělohy matky v době raného těhotenství nebo virovým a infekčním onemocněním matky v době vývoje plodu. V době perinatální je rizikem vzniku postižení komplikovaný, nešetrný a protahovaný porod. V postnatální době mohou být příčinou vzniku zdravotního postižení biologické, chemické i sociální faktory. Pro mladší dětský věk jsou riziková především virová a infekční onemocnění.

1.2 Inkluzivní vzdělávání a integrace

Vzhledem k tomu, že se tato práce zabývá možnostmi zařazení žáka s tělesným postižením do běžné základní školy, je nutné popsat, jaké způsoby zařazení jsou používány.

Běžně známým pojmem v této oblasti je integrace. Směrnice Ministerstva školství⁹ uvádí integraci individuální a skupinovou. Žáky s tělesným postižením je možné zařadit do jednotlivých tříd nebo v případě většího počtu těchto žáků vytvořit v rámci běžné základní školy speciální třídu. Integrace je zaměřena na potřeby jedince s postižením. Na základě výsledků šetření specialistů je vedena speciální intervence, jsou provedeny dílčí změny prostředí a vytvořeny speciální programy pro žáka s postižením, zaměřené na prospěch vzdělávaného žáka. Žák je hodnocen expertem.¹⁰ Integrace je pokládána za vzájemný proces, ve kterém se obě strany k sobě přibližují a mění se. Cílem je oboustranná pospolitost a sounáležitost. Existují tři procesy přizpůsobení v rámci integrace:

- ◆ asimilace – handicapovaný jedinec se vypořádá se způsoby a pravidly chování většiny a převezme je tak dalece, jak toho bude schopen
- ◆ akomodace – handicapovaný jedinec si utváří pozitivní sebeobraz, není nucen k potlačování odlišností, v rámci svých možností se přizpůsobí způsobům a pravidlům většiny
- ◆ adaptace – předpokládá vzájemné přizpůsobování obou stran, cílem je úsilí o přiblížení se, významně přispívá k interaktivním formám integrace¹¹

Další důležitý termín je inkluze. Je zaměřena na potřeby všech vzdělávaných. Diagnostiku žáka a sestavení vzdělávacího plánu provádí běžní učitelé. Celková strategie učitele je zaměřena na vzdělávací faktory a prospěch všech žáků. Žák s tělesným postižením je hodnocen učitelem. Inkuzivní vzdělávání klade vysoké nároky na široké spektrum pedagogických kompetencí učitelů.

Základní rozdíl mezi integrací a inkluzí spočívá v rozdílném pojetí žáka s postižením. Pojetí integrační respektuje odlišnosti handicapovaného žáka a skupiny intaktních spolužáků, ale hlavní snahou je zařadit nebo spojit dvě odlišné skupiny v rámci výchovy a vzdělávání a poskytnout speciálně pedagogickou podporu tam, kde je jí zapotřebí. Pojem integrace je vnímán ve významu sjednocení, zapojení, začlenění. V rámci inkuzivního vzdělávání jsou žáci posuzováni z takové pozice, ve které není rozdílů z důvodu hendikepu, ale předpokládá se práce se skupinou, ve které má každý

⁹ Směrnice Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do škol a školských zařízení. č. j.: 13 710/2001-24 ze dne 6.6. 2002.

¹⁰ Srov. HAVEL, J.; FILOVÁ, H. et al. *Inkuzivní vzdělávání v primární škole*. Brno: Paido, 2010. s. 28. ISBN 978-80-7315-202-4.

¹¹ Srov. FIŠER, S.; ŠKODA, J. *Speciální pedagogika*. Praha: TRITON, 2008. s. 24. ISBN 978-80-7387-014-0.

nějaké individuální potřeby.¹² Žák s postižením není integrován do skupiny intaktních spolužáků, ale je od začátku součástí této skupiny. Inkluzivní postoj spočívá v přesvědčení, že všichni lidé jsou si rovni v důstojnosti a právech. Žák se zdravotním postižením je tedy zapojen do všech činností, kterých se účastní intaktní skupina a pouze tam, kde je nutné, nastupuje adekvátní pomoc a podpora.

1.2.1 Historie přístupu ke vzdělání žáků se zdravotním postižením v ČR

Přístup dětí se zdravotním postižením ke vzdělání a profesní přípravě nebyl vždy samozřejmostí. Ještě na přelomu 19. a 20. století byli jedinci s tělesným postižením odkázáni na rodinu nebo charitativní instituce a nepředpokládalo se, že by se mohli vzdělávat, samostatně pracovat nebo být přínosem pro společnost. Zásluhou MUDr. Rudolfa Jedličky došlo k zásadní změně tohoto pojetí. Roku 1913 založil v Praze první ústav pro tělesně postižené. V krátkém časovém období vznikly celkem čtyři ústavy sociální péče, kam byla do roku 1989 soustředěna možnost vzdělávání a předprofesní přípravy tělesně postižených. Ve druhé polovině 20. století docházelo k rozvoji speciálního školství a ústavnictví. Podle tehdejších názorů zakladatelů speciální pedagogiky byla koncentrace dětí s postižením a užití speciálně pedagogických metod, forem a postupů tou nejlepší realizací práva dětí s postižením na vzdělání. Česká republika se tak stala zemí s téměř úplným dělením školství do dvou hlavních proudů. Systému obecného vzdělávání určeného pro děti fyzicky, mentálně i smyslově zdravé, a komplexu zařízení určených dětem, které tato náročná kritéria zdraví nespĺňovaly. Budování tohoto systému segregáčních institucí bylo ovlivněno i obecnými společensko-politickými poměry. Zdravotně postižení nebyli vhodnou součástí obrazu světlých zítřků socialismu.

V průběhu 70. a 80. let 20. století se můžeme setkat s prvními pokusy o vzdělávání dětí s postižením v běžných základních školách. Jednalo se o výjimky, které byly zpravidla vyvolány přáním rodičů a jejich možnostmi ovlivnit výuku v nejbližší škole. Vzdělávání dětí s postižením v běžných školách tak bylo ponecháno na vůli škol a učitelů. Nejednalo se o integraci v dnešním pojetí. Zabezpečení odpovídající speciálně pedagogické podpory bylo ojedinělé a zpravidla nedostatečné. Očekávalo se, že dítě splní všechny podmínky a standardy daného typu školy a vzdělávacího obsahu.

¹² HAVEL, J.; FILOVÁ, H. et al. *Inkluzivní vzdělávání v primární škole*. s. 30.

Dítě bylo tím, kdo se musel přizpůsobit předepsaným pravidlům, pokud chtělo ve škole zůstat.¹³ Ještě koncem 90. let 20. století představovaly výše popsané skutečnosti základní problém. Chyběly tradice, informace a zkušenosti. V některých školách byla integrace dítěte s postižením chápána jako nadstandard, který škola není povinna poskytovat.

V posledních letech zaznamenalo speciální školství významný posun. Tradiční organizační struktura školského systému byla vystřídána vznikem alternativní nabídky forem vzdělávání. Speciální školství začíná být úzce provázáno s běžným vzdělávacím proudem. Existuje již několik stovek škol, které začlenily do tříd děti s postižením. Jsou dvě základní formy zařazení dítěte s tělesným postižením do běžné základní školy. Vyučování ve speciální třídě běžné základní školy nebo individuální zařazení dítěte do běžné třídy základní školy. Obě formy inkluze mají své výhody a nevýhody. Individuální zařazení znamená plné začlenění dítěte do přirozeného sociálního prostředí. Speciální třídy umožňují speciálně pedagogické vedení bez omezení kontaktů žáků s přirozeným prostředím tak, jako je tomu u speciální školy, která je často velmi vzdálená od místa bydliště žáka. Pobytem v internátní speciální škole dochází k přerušení kontaktu s rodinou a přirozeným prostředím dítěte. To má nepříznivý vliv na jeho vývoj a socializaci. Proto je trendem současné doby zařadit dítě s tělesným postižením pokud možno do nejbližší spádové základní školy. Kvalita řešení inkluzivního vzdělávání je závislá na připravenosti celé společnosti přijmout jedince, který se určitým způsobem vymyká představě obecně zažité normy.

1.2.2 Právní úprava integrace a inkluze

Inkluzivní vzdělávání je realizováno postupně a je vázané na mezinárodní úmluvy a dokumenty. Jedním ze základních dokumentů je *Všeobecná deklarace lidských práv*, přijatá Valným shromážděním OSN v roce 1948, kde se uvádí právo na vzdělání pro každého. Jedním z nejdůležitějších dokumentů současnosti je usnesení *The Salamanca Statement Framework for Action on Special Needs Education*, vydané na světové konferenci o problematice speciálních vzdělávacích potřeb konané ve španělské Salamance v roce 1994. Usnesení informuje o principech inkluze, rozpoznání

¹³ MICHALÍK, J. *Škola pro všechny aneb Integrace je když...* Vsetín: Exodus, 2002. s. 19. ISBN 80-238-9885-X.

a vyhodnocení potřeb vyhovujících projektu „school for all“ (škola pro všechny).¹⁴ Myšlenky projektu *Škola pro všechny* přejala do svých programů i Česká republika. K tomuto projektu vyšel metodický materiál pro vzdělávání učitelů *Kurs integrace dětí se speciálními vzdělávacími potřebami* (1997). Také *Úmluva OSN o právech dítěte* (OSN 1989) zavazuje k zabezpečení stanovených práv všem dětem a konkrétně zmiňuje děti s postižením. V roce 2006 vydala OSN nový dokument týkající se inkluzivního vzdělávání *Prohlášení o právech osob s postižením*, kde se uvádí, že osoby s postižením mají právo na inkluzivní, kvalitní a bezplatné primární a sekundární vzdělání ve stejné míře jako intaktní populace. Důležitým bodem prohlášení je přístup k inkluzivnímu vzdělávání v místě bydliště žáka s postižením.

Právo na vzdělání všech dětí v České republice je zajištěno v *Listině práv a svobod*, která je součástí ústavního pořádku České republiky. Primárním právním předpisem v oblasti vzdělávání je *Školský zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném vzdělávání*. Tento dokument nezmiňuje možnost osvobození od povinné školní docházky a za primární formu vzdělání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami považuje individuální integraci. Školský zákon doplňují dvě významné vyhlášky ke vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, a to *Vyhláška MŠMT ČR č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních* (ze den 9. února 2005) a *Vyhláška MŠMT ČR 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků mimořádně nadaných* (ze dne 9. února 2005). Podle již zmiňovaného zákona č. 561/2004 Sb. se za osoby se speciálními vzdělávacími potřebami považují děti, žáci a studenti se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním, sociálním znevýhodněním a jedinci nadaní a mimořádně nadaní.

¹⁴ Srov. BARTOŇOVÁ, M. VÍTKOVÁ, M. et al. *Inkluzivní vzdělávání v podmínkách současné české školy*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. s. 116. ISBN 978-80-210-5383-0.

2 Význam a role asistenčního psa jako pomocníka při vzdělávání tělesně postižených

Pro pochopení významu asistenčního psa pro žáka s tělesným postižením je nutné správně definovat pojem asistenční pes. Při studiu literatury a ostatních zdrojů jsem se setkala s různou terminologií. Nerandžič¹⁵ uvádí pojem asistenční pes v souvislosti s odborným výcvikem slepeckých psů. Také Votava¹⁶ zařazuje pod termín asistenční pes i vodící psy. Další nejednoznačnost je způsobena rozdílnou terminologií mezinárodních organizací a výcvikových subjektů působících v České republice.

Nezisková koalice organizací poskytující asistenční psy Assistance Dogs International¹⁷ pod termín asistenční pes zařazuje psy pro osoby s poruchami zraku, sluchu, s tělesným postižením a záchvatovým onemocněním. Mezinárodní nezisková společnost sdružující evropské poskytovatele asistenčních psů Assistance Dogs Europe¹⁸ pod zastřešující pojem asistenční pes řadí psy vodící, slyšící, signální a servisní. Servisní pes je termín pro pomocníka osoby s tělesným postižením.

V České republice je terminologie jednotná pouze v oblasti vodících psů. Definice asistenčních psů se liší. V právních normách ČR vymezení pojmu asistenční pes nenalezneme. Subjekty poskytující asistenční psy používají terminologii vlastní. Ucelený přehled problematiky asistenčních psů je výstupem výzkumu Zdeňky Galetové z Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí. Cílem projektu bylo vytvoření uchopitelné definice pojmu „asistenční pes“ a okruhu oprávněných osob pro pořízení asistenčního psa, včetně zmapování potencionálního zájmu.¹⁹ Autorka uvádí, že za asistenční psy označujeme psy, kteří asistují u osob se zdravotním postižením. Rozdělujeme je dle druhu zdravotního handicapu uživatele psa na psy vodící pro osoby

¹⁵ Srov. NERANDŽIČ, Z. *Animoterapie aneb Jak nás zvířata léčí*. Praha: Albatros, 2006. s. 88. ISBN 80-00-01809-8.

¹⁶ Srov. VOTAVA, J. *Ucelená rehabilitace osob se zdravotním postižením*. Praha: Karolinum, 2003. s. 62. ISBN 80-246-0708-5.

¹⁷ *Assistance Dogs International, Inc.* [online]. Kalifornie: ADI [cit. 18.2. 2012]. Dostupné na WWW: <www.assistancedogsinternational.org>.

¹⁸ *Assistance Dogs Europe* [online]. The Netherlands: ADEu, Posl. úpravy 8.7. 2011 [18.2. 2012]. Dostupné na WWW: <assistancedogseurope.org>.

¹⁹ Srov. GALETOVÁ, Z. *Problematika asistenčních psů v ČR*. Praha: VÚPSV, 2008. s. 9. ISBN 978-80-7416-015-8.

se zrakovým postižením, asistenční pro osoby s tělesným postižením, balanční pro osoby s poruchou rovnováhy, signální pro osoby se sluchovým postižením, se záchvatovým onemocněním, pro alergiky, šikovné společníky, terapeutické a vodící pro osoby se ztrátami paměti. Naopak Vladimíra Tichá, tisková mluvčí Českomoravské kynologické unie, se přiklání k zastřešujícímu pojmu servisní pes pro všechny výše uvedené druhy psů.²⁰ Termín servisní pes zatím není v povědomí širší veřejnosti příliš znám.

2.1 Rozdělení asistenčních psů

Vodící pes pomáhá osobám se zrakovým postižením v prostorové orientaci a samostatném pohybu. Mezi další dovednosti kromě vedení klienta patří:

- ◆ najít prázdné místo v prostředku hromadné dopravy a ukázat klientovi kam má dosednout
- ◆ najít telefonní automat
- ◆ projít stanicí až k nástupu a zabránit pádu do kolejiště
- ◆ bezpečně převést klienta přes cestu
- ◆ najít na nádraží, v bance nebo na poště přepážku, kde se klienta někdo ujme

Při spolupráci s postiženým se kromě nacvičených povelů uplatňuje také tzv. „inteligentní neposlušnost“, kdy pes intuitivně odmítne splnit povel, jehož vykonání může být pro klienta nebezpečné.²¹

Balanční pes je vycvičen pro osoby s poruchou rovnováhy. Pes díky speciálnímu postroji pomáhá při vyrovnávání chůze, při nástupu do dopravních prostředků apod.

Signální pes pomáhá osobám se sluchovým postižením tím, že je upozorní na důležité zvuky v jejich okolí. Pes fyzickým kontaktem upoutá pozornost klienta a dovede ho ke zdroji zvuku např.

- ◆ zvonek nebo klepání na dveře
- ◆ budík

²⁰ VELEMÍNSKÝ, M. a kol. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: DONA, 2007. s.115. ISBN 978-80-7322-109-6.

²¹ *Pomocné tlapky o.p.s.* [on line]. Starý Plzeňec: Pomocné tlapky o.p.s. 2009-2012. [cit. 18.2.2012]. Dostupné na WWW: <pomocnetlapky.cz>.

- ◆ zvukový signál kuchyňských zařízení
- ◆ dětský pláč
- ◆ zavolání jména klienta
- ◆ požární nebo jiný alarm
- ◆ telefon se čtecím zařízením

Signální pes pro osoby se záchvatovým onemocněním je schopen rozpoznat záchvat, pomoci klientovi do bezpečné polohy a přivolat pomoc. Po delším soužití s dětským klientem některý pes změnou svého chování dokáže na budoucí záchvat upozornit s časovým předstihem. Klienti často uvádějí také nižší frekvenci epileptických záchvatů.

Šikovný společník pomáhá rodičům těžce postiženého dítěte, které není schopno samo dávat psovi povely. Pes např. otevírá dveře matce, která nese dítě v náručí, podává předměty, odnáší použité pleny do koše apod. Důležitou úlohou šikovného společníka je canisterapie. V neposlední řadě také dodává pozitivní energii rodičům při plnění jejich nelehkého životního poslání.

Terapeutický pes dle Frančeové²² zvládá základní poslušnost, podávání různých předmětů, canisterapii a dokáže upozornit okolí na nestandardní chování klienta.

Vodící pes pro osoby se ztrátami paměti je vycvičen v orientaci v okolí bydliště natolik, aby dokázal postiženého bezpečně dovést domů, pokud se není schopen sám zorientovat.²³ Společnost Pomocné tlapy klientům se ztrátami paměti asistenční psy neposkytuje, protože v případě selhání orientace klient není schopen psa plně ovládat. Nelze tak zaručit bezpečnost týmu pro okolí.

Asistenční pes pro osoby s tělesným postižením je cvičen pro specifické úkony podle individuálních potřeb klienta. Kompenzuje dovednosti, které daný jedinec není schopen sám zvládnout.²⁴ Tělesné postižení je často kombinováno se smyslovými vadami a poruchami motoriky. Každý klient proto má své individuální potřeby, které jsou zohledněny při výcviku psa. Asistenční pes dokáže částečně nahradit osobního asistenta a pomáhá klientovi například v následujících úkonech:

- ◆ rozsvícení a zhasnutí světla

²²Srov. FRANČEOVÁ, E. *Co je vlastně asistenční pes?* Praha: SPMP OV, 2005. s. 68. ISBN 80-903705-0-0.

²³ Srov. GALETOVÁ, Z. Problematika asistenčních psů In *Terapie a asistenční aktivity lidí za pomoci zvířat*. Praha: ČZU, 2008. s. 44. ISBN 978-80-213-1773-4.

²⁴ Srov. VELEMÍNSKÝ, M. a kol. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. s.115.

- ◆ přinesení a podání určitého předmětu např. telefonu, tužky, léků, ovladače, klíčů
- ◆ svlékání rukavic, ponožek, mikiny, kalhot
- ◆ rozepínání zipu
- ◆ otevírání pračky, vyndání prádla, podávání kolíčků
- ◆ podávání spadlých předmětů
- ◆ otevírání a zavírání dveří, zásuvek, lednice
- ◆ přivolání pomoci
- ◆ manipulace s invalidním vozíkem
- ◆ zvednutí pokleslé hlavy
- ◆ vrácení ruky na ovladač elektrického vozíku
- ◆ přisunutí nohy na stupačku vozíku²⁵

Kromě výše uvedených úkonů se asistenční pes učí další dovednosti přesně podle specifických potřeb klienta, pro kterého je cvičen. V obecném povědomí laické veřejnosti je pes s tímto druhem výcviku vnímán jako „asistenční pes“. Také pro účely této bakalářské práce bude jako asistenční pes považován právě pes s výše uvedeným druhem výcviku.

2.2 Okruh oprávněných osob pro pořízení asistenčního psa

Nárok na pořízení asistenčního psa pro osoby s tělesným postižením není v České republice legislativně upraven. Obecně lze říci, že žadatelem o asistenčního psa je osoba s tělesným nebo kombinovaným postižením, zpravidla držitel průkazu TP, ZTP nebo ZTP/P. To, zda žadateli bude pes přidělen rozhodují výcvikové subjekty.

Multidisciplinární tým složený z psychologa, fyzioterapeuta a cvičitele na základě vstupních pohovorů a testů vyhodnotí, zda je pomoc asistenčního psa pro klienta vhodná a přínosná. Na základě dostupných zdrojů společností Pomocné tlapyky o.p.s., Elva Help o.s. a Helppes o.s. lze stanovit obecná kritéria, která musí splňovat každý žadatel o asistenčního psa:

²⁵*Pomocné tlapyky o.p.s.* [on line]. Starý Plzenec: Pomocné tlapyky o.p.s. 2009-2012. [cit. 19.2.2012]. Dostupné na WWW: < <http://www.pomocnetlapky.cz/cz/o-asistencnich-psech/asistencni-psi/psi-pro-telesne-postizene-43.html>>.

- ◆ prokáže schopnost bezpečného ovládní psa,
- ◆ absolvuje požadované testy,
- ◆ prokáže schopnost o psa řádně pečovat, v případě kombinovaných postižení lze tuto povinnost delegovat na člena rodiny,
- ◆ neprojevuje sklony k agresivitě vůči zvířatům,
- ◆ nemá zásadní problémy s chováním, není závislý na psychotropních látkách nebo alkoholu,
- ◆ se písemně zaváže, že bude dodržovat standardy výcvikové organizace např. nosit správnou identifikaci psa, podávat průběžné zprávy, účastnit se rekondicí a pravidelných veterinárních kontrol psa.²⁶

2.3 Legislativa upravující problematiku asistenčních psů

Právní normy týkající se problematiky asistenčních psů lze rozdělit do několika oblastí:

- ◆ ochrana a zajištění životních potřeb psa
- ◆ financování pořízení psa a péče o něj
- ◆ přístupová práva klienta v doprovodu asistenčního psa
- ◆ veřejná doprava

Ochranu psa před týráním a přetěžováním upravuje zákon č. 149/2004 Sb. na ochranu zvířat proti týráním a zákon 166/1999 Sb. veterinární zákon v platném znění. Tyto právní normy jsou zpracovány ve standardech výcvikových subjektů.

Financování pořízení asistenčního psa není legislativně upraveno. Příspěvek na zvláštní pomůcku podle zákona č. 329/2011 Sb. o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením je poskytován pouze na vodícího psa.²⁷ Pořizovací cena asistenčního psa je hrazena z prostředků výcvikových subjektů. Rovnoprávné podmínky pro vodící a asistenční psy jsou pouze v oblasti místních poplatků. Zákon 229/2003 Sb. osvobozuje od poplatku ze psů držitele psa, kterým je osoba nevidomá, bezmocná a osoba s těžkým zdravotním postižením, které byl přiznán III. stupeň mimořádných

²⁶ Srov. GALETOVÁ, Z. *Problematika asistenčních psů v ČR*. s. 32.

²⁷ Zákon 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění platném k 23.1.2012.

výhod podle zvláštního právního předpisu a osoba provádějící výcvik psů určených k doprovodu těchto osob.²⁸

V současné době přístupová práva osob se zdravotním postižením v doprovodu asistenčního psa do veřejných prostor právní normy České republiky rámcově neupravují. Vyhláška Ministerstva zdravotnictví 347/2002 Sb. o hygienických požadavcích na prodej potravin a rozsah vybavení prodejny podle sortimentu prodávaných potravin, platná do roku 2006, povolovala podle §10 vstup vodícího psa doprovázejícího nevidomou osobu a asistenčního psa doprovázejícího osobu s těžkým zdravotním postižením do prodejního prostoru.²⁹ Tato vyhláška byla s účinností od 6. 4. 2006 bez náhrady zrušena vyhláškou Ministerstva zdravotnictví č. 127/2006 Sb. Pozitivní přístup k právu na vstup v doprovodu vodícího a asistenčního psa má pouze vyhláška č. 137/2004 Sb. o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných. Tato vyhláška v platném znění povoluje vstup vodícího psa nevidomé osoby a psa speciálně vycvičeného pro doprovod osoby s těžkým zdravotním postižením do provozoven holičství, kadeřnictví, pedikúry, manikúry a masážní služby.³⁰ Z dostupných zdrojů jsem došla k závěru, že v současné době neexistují právně podložené důvody vykázat asistenčního psa z obchodu nebo restaurace. Z hlediska hygieny je nepřijatelný vstup zvířat pouze do výrobních prostor provozovny. Vstup do školských zařízení také není v našem právním řádu řešen. Povolení nebo zákaz vstupu osob se zdravotním postižením v doprovodu vodícího nebo asistenčního psa je plně v kompetenci majitele provozovny nebo zařízení. Je velmi nedůstojné dožadovat se vstupu na základě neexistence normy zakazující vstup respektive článku 2 odstavce 4 Ústavy České republiky, kde se uvádí: „Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.“³¹ Jasná formulace v právním řádu by osobám se zdravotním postižením zmírnila komplikace na cestě k nezávislému způsobu života.

Cestování prostředky hromadné dopravy řeší vyhláška Ministerstva dopravy a spojů č. 175/2000 Sb. o přepravním řádu pro veřejnou železniční a silniční osobní

²⁸ Zákon 229/2003 Sb., o místních poplatcích, ve znění platném k 1.1. 2012.

²⁹ Vyhláška 347/2002 Sb., o hygienických požadavcích na prodej potravin a rozsah vybavení prodejny podle sortimentu prodávaných potravin, ve znění platném k 30.3. 2006.

³⁰ Vyhláška 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných, ve znění platném k 1.1. 2012.

³¹ Ústavní zákon 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění.

dopravu. Podmínkou pro přepravu psa je bezpečný náhubek.³² Výjimky pro vodící ani asistenční psy právní norma neuvádí. Někteří provozovatelé městské hromadné dopravy a největší železniční přepravce České dráhy a.s. upravují podmínky přepravy vodících a asistenčních psů vlastními předpisy. České dráhy přepraví vodícího psa nevidomého držitele průkazu ZTP/P a asistenčního psa bezplatně, nemusí mít nasazen náhubek a nelze jej z přepravy vyloučit ani jeho přepravu odmítnout.³³ Bohužel většina provozovatelů městské hromadné dopravy takto příznivé podmínky pro cestování v doprovodu asistenčního a vodícího psa nemá. Cestující se pak nedůstojně dožaduje přepravy bez náhubku, protože asistenční pes s náhubkem nemůže pracovat. Právní úprava nošení náhubků u asistenčních a vodících psů by usnadnila cestování mnoha osob s tělesným postižením, které ke kompenzaci svého handicapu využívají pomoci asistenčního nebo vodícího psa.

2.4 Přínos asistenčního psa pro klienta a jeho rodinu

Poslání asistenčního psa daleko přesahuje dovednosti získané výcvikem, primárně určené ke kompenzaci dovedností klienta, které není schopen sám zvládnout. Příchod asistenčního psa do rodiny s postiženým jedincem ovlivní všechny její členy. Přestože je pes orientován výhradně na svého pána – klienta se zdravotním postižením, i ostatním členům rodiny poskytuje odreagování a psychosociální pomoc. Pomáhá „dobít baterky“ při náročné každodenní péči o člena rodiny s tělesným postižením. Je také úlevou pro pečující osobu, částečně dokáže nahradit její asistenci. Děti s tělesným postižením se snáze naučí samostatnosti a odpoutají se od přílišné závislosti na rodičích. Pes přijímá dítě bez podmínek, takové jaké je. Pomáhá při navazování kontaktů s okolím, přispívá k sebevědomí dítěte. Partnerství se psem pomáhá vytrhnout ze samoty a je skutečným impulsem ke změně životního stylu. Především proto, že zvíře vyžaduje dodržování pravidelného denního rytmu (krmení, čas aktivity a odpočinku), nutí osoby s handicapem k cílenému a soustředěnému chování, a to bez ohledu na věk a dlouhodobé zdravotní potíže.³⁴

³² Vyhláška 175/2000 Sb., o přepravním řádu pro veřejnou železniční a silniční osobní dopravu, ve znění platném k 1.1.2012.

³³ *České dráhy a.s.* [on line]. Praha: ČD a.s., ©2009. [cit. 20.2. 2012]. Dostupné na WWW: <<http://www.cd.cz/vnitrostatni-cestovani/zavazadla-a-zvirata/preprava-zivych-zvirat/-3676/>>.

³⁴ Srov. GALETOVÁ, Z. *Problematika asistenčních psů v ČR*. s. 34.

2.5 Výchova a výcvik asistenčního psa

Výcvikem asistenčních psů se v České republice zabývá několik neziskových organizací i jednotlivé fyzické osoby. Například občanské sdružení Helpes-centrum výcviku psů pro postižené o.s., HEPA o. s., Pes pomůže o.s., Pes pro tebe o.s., obecně prospěšná společnost Pomocné tlapky, Pestrá společnost o.p.s. Společnosti Helpes o.s. a Pomocné tlapky o.p.s jsou členy mezinárodních organizací Assistance Dogs International a Assistance Dogs Europe. Členství v mezinárodní organizaci je udělováno pouze organizacím, jejichž činnost je v souladu s mezinárodními standardy pro výcvik psů určených pro osoby se zdravotním postižením. Standardy se týkají jak výcviku samotného, tak etiky jednání s klienty i se psy. Některé výcvikové subjekty si vyhrazují právo vyžadovat standardy přísnější, než jsou povinná minima zastřešujících mezinárodních organizací. Ivana Hejhalová ve své studii *Výcvik vodících psů v organizaci*³⁵ zdůrazňuje orientaci organizace na profesionalitu. Analýza výsledků výzkumu ve Středisku výcviku vodících psů SONS ČR ukazuje, že profesionalita je spojována s kompetencí, důvěryhodností a s poskytováním dobrých služeb klientům.³⁶ Každý výcvikový subjekt sice má vlastní způsob přípravy asistenčního psa, přesto můžeme z dostupných zdrojů společností poskytujících asistenční psy obecně vymezit pět etap procesu výchovy a výcviku psa:

- ◆ výchova štěněte
- ◆ základní výcvik
- ◆ speciální výcvik
- ◆ secvičování s klientem
- ◆ předávání asistenčního psa

Jednotlivé výcvikové subjekty se liší v obsahu a časovém rozsahu jednotlivých etap výcviku. Ojediněle dochází k nákupu dospělého psa od předem prověřeného chovatele, odpadá tedy etapa výchovy štěněte.

³⁵ HEJHALOVÁ, I. Výcvik vodících psů v organizaci. *Sociologický časopis*, 2010, roč. 46, č. 4, s. 569-592.

³⁶Srov. tamtéž s. 588.

Výchova štěněte je etapou, která má zásadní vliv na další vývoj budoucího asistenčního psa. V období o osmi týdnů do dvanácti až čtrnácti měsíců probíhá plná socializace štěněte, jsou posilovány a rozvíjeny přirozené vlohy žádoucí pro budoucí práci asistenčního psa. Zároveň je nutné potlačit vlastnosti a projevy nežádoucí. Většina společností předává štěně ve věku osmi týdnů do péče dobrovolníka, který jej podle pokynů cvičitele připraví pro další výcvik. V občanském sdružení HEPA jsou za léta praxe v oboru přesvědčeni, že výchova štěněte je naprosto stěžejní a že patří do rukou zkušeným cvičitelům – vychovatelům. Rodiny, často naprostí začátečníci, které si štěně berou, aby si zkusily, jaké to je pejska mít, než si pořídí svého, by neměly v náročném procesu přípravy vodícího, či asistenčního psa mít místo. Pokazí-li se něco zásadního, jako je například „přivolání“ u štěněte, již nikdy to nejde zcela napravit. Zkušený cvičitel psa určitě „srovná“. Je to však pouze dočasné a u svého méně zkušeného pána, který má navíc handicap, se všechny nešvary zažité v nejtútlejším mládí opět objeví.³⁷

Obecně prospěšná společnost Pomocné tlapy, pro kterou pracuji jako dobrovolník vychovatel, má stálý tým proškolených dobrovolníků. Koordinátor výchovy pořádá pravidelná setkání vychovatelů, a jejich svěřenců se cvičiteli. Během celého období předvýchovy každý vychovatel vede a předává společnosti pečlivé záznamy o zdravotním stavu, vývoji a problémech štěněte ve formě vyplněného formuláře „Měsíční zpráva o předvýchově“ odesílaného společnosti každý kalendářní měsíc. Tím je zajištěn stálý dozor odborníků na průběh výchovy štěněte. Případné nedostatky jsou včas odstraněny.

Jednou z nejdůležitějších zásad po celé období výchovy je laskavá důslednost. Žádoucí chování je podporováno a rozvíjeno metodou pozitivního posilování. Korekce nežádoucích projevů se provádí metodou negativního posilování. Obě metody spočívají v okamžité reakci vychovatele na dané chování psa. V případě správného chování ihned následuje pochvala nebo odměna, po nežádoucím projevu je okamžitě vydán zákazový povel. Při správném načasování reakce vychovatele si pes spojí příjemné pocity odměny nebo nepříjemné pocity zákazového povelu s konkrétním chováním, které pak samostatně koriguje tak, aby byl chválen a získal příjemné pocity. Tyto metody jsou často užívány i k výchově všestranných psů.³⁸ Při výchově asistenčních psů je nutný specifický přístup k zákazovému povelu. Rozlišujeme chování psa, které je nepřijatelné

³⁷Srov. HEPA výcvik vodících psů [on line]. Praha: HEPA [cit. 22.2. 2012]. Dostupné na WWW: <<http://www.guidedog.cz/index.php?menu=01>>.

³⁸Srov. MÜLLER, M. *Výcvik všestranného psa*. Praha: Nakladatelství Brázda, 2006. s. 54. ISBN 80-209-0349-6.

za každých okolností (např. okusování nábytku) a chování, které je nežádoucí v tomto okamžiku a podobě, ale v budoucnu jej pes bude potřebovat k nácvičku důležitých dovedností. Např. tahání záclony není správné, ale tento pohyb bude pes potřebovat při nácvičku otevírání dveří nebo pomoci při svlékání klienta. Zákazový povel má proto dvě úrovně. Striktní zákaz (např. fuj) je používán při projevech, které ani v budoucnu nejsou žádoucí (okusování nábytku). Povel „ne“ se současným odvedením pozornosti psa, se používá k přerušení činnosti, která není správná v této podobě, ale pro další výcvik psa je důležitá (tahání záclony).

Primárním cílem výchovy štěněte je jeho socializace. Z hlediska sociologie tento pojem označuje proces začleňování jedince do společnosti. Socializace štěněte je proces rozvoje komunikačních schopností v rámci svého druhu i společenství lidí, schopnost vyrovnávat se s nejrůznějšími situacemi v nejrůznějším prostředí žádoucím způsobem.³⁹ Socializace štěněte asistenčního psa má další specifické aspekty odlišné od výchovy společenských psů. Asistenční pes musí být připraven zvládat všechna prostředí a situace, které se očekávají při doprovodu osoby se zdravotním postižením. Také to musí být pes psychicky vyrovnaný, aby se dokázal orientovat i v neznámém prostředí a v neočekávaných situacích. Během výchovy se štěně asistenčního psa postupně, přirozenou formou naučí správnému schování:

- ◆ *v domácnosti* např. je čistotný, klidný, neloudí u stolu, spí v pelíšku na zemi, neničí interiér, dokáže být doma sám několik hodin v klidu
- ◆ *na veřejných prostranstvích* např. dodržuje čistotu, potřebu koná jen na pokyn psovoda na místě k tomu určeném, ignoruje ostatní psy, ptáky, různé pachy a zrakové vjemy, neobtěžuje kolemjdoucí lidi
- ◆ *ve všech veřejných prostorech* např. v obchodech, supermarketech, na úřadech, ve zdravotnických a školských zařízeních, v restauracích, divadlech
- ◆ *ve všech dopravních prostředcích*, zvládá jízdu na eskalátorech a chůzi po různých druzích povrchů

Dalším důležitým bodem výchovy štěněte je vytvoření a posilování pozitivního vztahu k lidem. Tato vlastnost, běžná u společenských psů, má u asistenčních psů dva, na první pohled neslučitelné, aspekty:

- ◆ pozitivní vztah ke všem lidem

³⁹ Srov. FICHTLMEIER, A. *Základní výchova štěňat*. Praha: VÍKEND, 2007. s. 118. ISBN 978-80-86894-71-2.

- ◆ orientace na svého pána, osobu se zdravotním postižením

Základy vztahu k lidem si štěně začíná utvářet ještě u chovatele, v období vtiskávání tzn. od čtvrtého týdne života. V tomto období je pro štěně velkým přínosem častý, příjemný kontakt s lidmi a vyloučení jakékoliv negativní zkušenosti spojené s člověkem. Během výchovy je žádoucí, aby štěně bylo v kontaktu s dětmi všech věkových kategorií, dospělými i seniory. Je pak lépe připraveno pro jakéhokoliv klienta.⁴⁰ Budoucí asistenční pes se však od malička musí učit rozlišovat lidi ostatní, ke kterým má pozitivní vztah a svého pána, který ho chválí, dává povely a odměňuje. Klient, pro kterého je asistenční pes připravován, obvykle nemá stejné možnosti ovládnutí a pochvaly psa, jako člověk zdravý. Proto vychovatel musí dbát na to, aby na veřejnosti nikdo jiný štěně nehladil a nerušil jeho orientaci na psovoda. Projevy lásky a pochvaly dostává štěně zásadně od člověka „na konci vodítka“ nebo doma od členů rodiny. Tím je štěně asistenčního psa připravováno k tomu, aby se v dospělosti při doprovodu osoby se zdravotním postižením nenechalo vyrušovat okolím a bylo spolehlivým pomocníkem.

Po dobu výchovy je štěně v celodenním kontaktu s člověkem. Nenechává se volně bez dozoru v bytě ani na zahradě. Tím je zamezeno vzniku nežádoucích návyků. Štěně doprovází chovatele téměř všude, často i do zaměstnání, pokud to zaměstnavatel umožní. Je to součástí přípravy psa na jeho budoucí poslání. Přestože je štěně vždy řádně označeno košílkou a vychovatel má průkaz výcvikového subjektu, někteří provozovatelé vstup se psem nepovolí. Vychovatel v doprovodu štěněte asistenčního psa ve výchově je odkázán na rozum a ochotu těch provozovatelů, kteří chápou, že asistenční pes se musí někde učit a po dobu výcviku vždy doprovází zdravého člověka.

Ke zdárnému vývoji zdravého a psychicky vyrovnaného psa patří také dovádění a hry. Štěně si podobu jednoho roku odžije krásné dětství a po dosažení fyzické i psychické zralosti je předáno cvičiteli.⁴¹ Po celou dobu výchovy musí mít vychovatel na paměti, že připravuje psa pro osobu se zdravotním postižením. Veškeré aktivity se štěnětem proto přizpůsobuje této skutečnosti. Po ukončení předvýchovy provede

⁴⁰ Srov. REINSFELDER, A.M. *Investigation of the effects of service dogs on individuals who use the wheelchairs*. Pittsburgh, 2006. Diplomová práce. University of Pittsburgh. The school of health and rehabilitation science. Vedoucí práce Shirley Fitzgerald.

⁴¹ *Pomocné tlapky o.p.s.* [on line]. Starý Plzenec: Pomocné tlapky o.p.s. 2009-2012. [cit. 24.2.2012]. Dostupné na WWW: <<http://www.pomocnetlapky.cz/cz/o-asistencnich-psech/jak-to-funguje/jak-to-funguje-aneb-od-miminka-k-hrdinovi-36.html>>.

společnost test vrozených vlastností a zdravotního stavu. Pes vhodný k výcviku je následně zařazen do výcvikového programu.

Základní výcvik je druhou fází procesu výchovy a výcviku asistenčního psa. Začíná ve dvanáctém až čtrnáctém měsíci věku psa a trvá průměrně tři měsíce. Pes se naučí základní dovednosti asistenčního psa např. otevírání dveří, podávání předmětů do klína osoby na vozíku, rozsvěcování světla. Po dobu základního výcviku cvičitel průběžně monitoruje povahové vlastnosti psa, temperament a různé způsoby motivace, které pes preferuje. Na základě těchto aspektů cvičitel vytipuje konkrétního klienta, jehož osobnost, životní styl a druh postižení odpovídá schopnostem psa natolik, že existuje předpoklad jejich vzájemné shody a vytvoření fungujícího týmu klient-pes. První setkání klienta s jeho budoucím asistenčním psem probíhá v neutrálním bezbariérovém prostředí, novém pro klienta i psa. Cvičitel seznámí klienta se způsoby práce se psem a učí ho využívat základních dovedností psa. Klient upřesní cvičiteli své individuální požadavky na další dovednosti psa, které reflektují jeho aktuální zdravotní stav a životní zvyklosti klienta i celé rodiny.

Speciální výcvik je třetí etapou přípravy asistenčního psa. Po dobu čtyř až šesti měsíců je pes intenzivně připravován pro konkrétního klienta, podle jeho individuálních potřeb. Úspěšným zakončením fáze speciálního výcviku je příjezd klienta do stejného prostředí, kde proběhlo první setkání.

Secvičování s klientem je krátké období, které zásadně změní život klienta i psa. Po dobu jednoho týdne je klient podrobně školen v oblasti povelování, zdravotní péče o psa. Učí se samostatnému vedení psa, využívání jeho dovedností, pohyb na veřejnosti, péči o relaxaci psa. Pes je trvale umístěn u klienta a začíná jejich vzájemné sžívání a první týmová spolupráce. Cvičitel monitoruje průběh secvičování a připraví tým k závěrečnému testování. Téměř dvouletá příprava asistenčního psa je zakončena závěrečnou zkouškou, která je složena z testu přístupu do veřejných prostor a testu dovedností. Test přístupu do veřejných prostor probíhá v souladu s mezinárodními standardy neziskových koalic organizací poskytujících asistenční psy ADI a Assistance Dogs Europe. Účelem testu přístupu je zajistit, aby psi, kteří mají přístup do veřejných prostor, byli vyrovnaní, dobře vychovaní a nebyli veřejnosti na obtíž. Testování prověří, zda klient psa zvládá a tým není veřejnosti nebezpečím.⁴² Každý pes, který ukáže agresivní chování např. vrčení, štěkání, ježení srsti, cenění zubů,

⁴² Srov. *Assistance Dogs Europe* [online]. The Netherlands: ADEu, Posl. úpravy 8.7. 2011 [cit. 18.2. 2012]. Dostupné na WWW: <assistedogseurope.org>.

je z testu vyloučen. Rovněž každý pes projevující nekontrolované chování např. vykoná potřebu v budově, je vyloučen. Pes plní zkoušku s klientem, nikoli se cvičitelem.⁴³ Obecně prospěšná společnost Pomocné tlapy v rámci svých standardů vyžaduje, aby testování probíhalo pod vedením zkušební komise sestavené minimálně ze tří členů. Členem zkušební komise nikdy nesmí být cvičitel, který psa sám vycvičil. Test dovedností je sestaven podle individuálních potřeb klienta. Testují se pouze dovednosti, které klient bude používat. Do protokolu jsou zaznamenány i veškeré ostatní dovednosti, které se pes učil, a klient je nevyužívá. Tyto záznamy jsou použity v případě poskytnutí psa pro jinému klientovi (např. závažné zhoršení zdravotního stavu nebo úmrtí původního klienta). Po úspěšném složení závěrečné zkoušky odjíždí cvičitel spolu s asistenčním týmem do jejich bydliště, kde proběhne předávání asistenčního psa.

Předávání asistenčního psa je poslední fází přípravy asistenčního psa. Cvičitel je ubytován v místě bydliště klienta, pes je umístěn ve svém novém domově v bytě klienta. Po dobu průměrně jednoho týdne cvičitel intenzivně podporuje vytvoření vazby psa na klienta a napomáhá jejich společnému samostatnému fungování. Přizpůsobí interiér bytu klienta potřebám asistenčního psa, aby mohl řádně vykonávat dovednosti podle potřeb klienta. Připevní poutka ke klikám dveří, aby je pes mohl bezpečně otevírat apod. Ve spolupráci s klientem a jeho rodinou doporučí místa vhodná pro venčení a relaxační volný pohyb psa. Uskuteční se nácvik nejdůležitějších tras, návštěva příslušných úřadů a nejnavštěvovanějších míst, zaevidování u vhodného veterinárního lékaře. Pokud je klientem žák nebo student, navštíví cvičitel školu, kde představí práci asistenčního psa a vysvětlí jeho význam pro žáka se zdravotním postižením. V případě vstřícného přístupu vedení školy dohodne podmínky, za kterých bude povolen vstup asistenčního psa do budovy školy a požádá o dodržování zásad správného chování ostatních žáků k asistenčnímu psovi.

Fáze předávání asistenčního psa je ukončena teprve poté, co se cvičitel ujistí, že klient dokáže plně využívat dovednosti psa a pes plní povely s chutí a bez problémů.

⁴³Srov. VELEMÍNSKÝ, M. a kol. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. s.116.

2.6 Klient a asistenční pes jako tým

Po faktickém předání asistenčního psa do užívání osobě se zdravotním postižením nastává období sžívání a rozvíjení týmové spolupráce. Pro dětské klienty je toto období velmi významné.

Pro každého psa je přirozené poslouchat vůdce smečky. Za standardních podmínek pes považuje za vůdce smečky dospělé členy rodiny. Děti vždy staví na svoji úroveň i přesto, že je má rád a chrání je. V případě dítěte se zdravotním postižením, které má v užívání asistenčního psa, je nutné vytvořit orientaci psa výhradně na dítě, nikoliv na rodiče. Dítě, které má zdravotní postižení, nemá nikdy stejné možnosti kontaktu se psem, jako jeho zdraví rodiče. Kvalita mazlení a způsobu pochvaly psa je závislá na druhu a stupni zdravotního postižení dítěte. Rozhodujícím obdobím pro vytvoření pevné vazby na dítě je šest až dvanáct měsíců, podle individuálních vlastností psa i dítěte. Předpokladem pro upevnění křehké vazby započaté secvičováním a předáváním psa je důležitý nepřetržitý kontakt dítěte se psem. Proto je velmi žádoucí, aby žák se zdravotním postižením by doprovázen svým asistenčním psem i po dobu vyučování. Není podstatné, zda pes podá sešit či tužku jednou, nebo desetkrát během pobytu ve škole. Rozhodující je společně trávený čas.

Někteří lidé namítají, že po dobu čtyř hodin, kdy je žák ve škole, pes bez něj vydrží. Relativně mají pravdu, pes bez svého dětského pána opravdu vydrží. Nelze však nahradit zmeškaný čas, po který je narušen nepřetržitý kontakt dítěte se psem. Pes nemá sociální citění vrozené. Cit pro potřeby svého zdravotně postiženého pána získává učním, praxí. To potvrzuje i studie Raymonda a Lorny Coppingerových *Observations on Assistance Dog Training and Use* (Průzkum výcviku a využití asistenčních psů). Autoři ve spolupráci s Hampshire College a Delta Society provedli analýzu motivace asistenčních psů při práci. Dovednosti psa, kterými kompenzuje dovednosti klienta, nejsou pro psa přirozené. Pes se je učí vždy formou hry. Cílem psa je jeho okamžitý užitek (získat pochvalu, odměnu), která je spojena s vykonáním dovednosti. Např. dveře otevírá na pokyn klienta proto, aby byl odměněn, ale není schopen pochopit, že účelem otevření dveří je umožnění průchodu člověka.⁴⁴ Fungující tým klient-asistenční pes se rozvíjí postupně v čase učním a praxí. Klient se učí správně motivovat psa k plnění úkolů. Pes zpevňuje vazbu na klienta a učí se citlivě reagovat na jeho potřeby.

⁴⁴ Srov. COPPINGER, R.; COPPINGER, L. Observations on Assistance Dog Training and Use. Journal of Applied Animal Welfare Science, 2002, s. 133-144.

Nesprávné návyky psa vzniklé na počátku soužití týmu se velmi těžko odstraňují. Teprve po dvanácti a více společně prožitých měsících pes citlivě reaguje na aktuální, často ani povellem nevyjádřené potřeby klienta. Nepřetržitý kontakt dítěte s asistenčním psem po dobu šívání je významným předpokladem, že pes bude po celý svůj aktivní život jeho spolehlivým pomocníkem za každé situace.

3 Praktická část

Záměrem této části práce je zmapovat připravenost ředitelů základních škol v Plzeňském kraji přijmout žáka s tělesným postižením v doprovodu asistenčního psa. Dílčím cílem je analýza faktorů, které ovlivňují rozhodování ředitelů škol o povolení vstupu asistenčního psa do budovy školy a jeho přítomnosti po dobu vyučování ve třídě.

3.1 Formulace cíle a hypotéz

Cílem praktické části bakalářské práce je zjistit kolik základních škol v Plzeňském kraji by umožnilo vzdělávání žáka s tělesným postižením v doprovodu asistenčního psa. Dílčím cílem je analýza faktorů, které pozitivně nebo negativně ovlivňují rozhodování ředitelů škol o povolení vstupu asistenčního psa do školského zařízení.

K naplnění cílů práce jsem stanovila následující hypotézy:

H1: Ředitelé škol, kteří jsou dostatečně informováni o problematice asistenčních psů, jsou ochotni přijmout žáka v doprovodu asistenčního psa častěji, než ředitelé, kteří nejsou informováni dostatečně.

H2: Ředitelé, kteří získali informace přímo při přednášce nebo ukázce práce asistenčního psa se v oblasti problematiky asistenčních psů orientují lépe, než ředitelé, kteří informace získali prostřednictvím médií.

H3: Architektonické bariéry jsou při rozhodování ředitelů škol o přijetí žáka v doprovodu asistenčního psa méně významné, než sociálně psychologické faktory.

3.1 Východiska výzkumu

V Krajské ročence školství 2010 je uvedeno, že v Plzeňském kraji je celkem 222 základních škol se 42 078 žáky. V péči Speciálně pedagogických center bylo celkem 1 132 žáků se zdravotním postižením. Z celkového počtu žáků je pět procent individuálně integrováno v běžných školách, čtyři procenta ve speciálních třídách a tři procenta žáků jsou zařazena ve speciálních školách.⁴⁵ Statistické údaje nerozlišují jednotlivé druhy zdravotních postižení. Tělesná postižení se na celkovém počtu zdravotních postižení podílí asi dvěma procenty.⁴⁶ Žák se zdravotním postižením je podle školského zákona žák se speciálními vzdělávacími potřebami. Podle vyhlášky 75/2005 Sb. se žák se speciálními vzdělávacími potřebami přednostně vzdělává formou individuální integrace v běžné škole, pokud to odpovídá jeho potřebám a možnostem a podmínkám a možnostem školy.

Zařazení žáka se zdravotním postižením do režimu individuální integrace realizuje ředitel školy na základě doporučení školského poradenského zařízení a se souhlasem zákonného zástupce.⁴⁷ Jako představitel státní správy ve školství je ředitel odpovědný za školu jako celek, i v rámci integrace mu správní normy svěřují řadu zcela nezastupitelných kompetencí. Je rozhodujícím činitelem zejména v počátcích integrace, při jednání s rodiči dítěte, přijímání dítěte do školy a vytváření základních podmínek úspěšného vzdělávání. V rámci kompetencí, které má jako vedoucí pracovník, vytváří „optimální“ složení pedagogického sboru, které výrazně ovlivňuje míru prointegrační atmosféry ve škole. Odpovídá za vypracování individuálního vzdělávacího plánu. Jedná s orgány státní správy ve školství o požadavcích na finanční zajištění integrace a poskytnutí případných prostředků speciálně pedagogické podpory. Mezi základní úkoly ředitele školy patří vytvářet podmínky k integraci žáků a k uspokojování jejich speciálních vzdělávacích potřeb. Ředitel je klíčovou osobou pro přijetí žáka do školy. Tuto povinnost a pravomoc mu svěřuje zákon.⁴⁸

⁴⁵ *Krajská ročenka školství*. [on line]. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2010. s. 62. ISBN 978-80-211-0601-7. [cit. 20. 2. 2012]. Dostupné na WWW: <<http://www.uiv.cz>>.

⁴⁶ Srov. OPATŘILOVÁ, D. *Analýza současného stavu inkluzivního vzdělávání v České republice u jedinců s tělesným postižením v předškolním a základním vzdělávání*. s. 241.

⁴⁷ Srov. HOLÁ, S. *Integrace zdravotně postiženého žáka v systému základního školství*. s. 10.

⁴⁸ Srov. MICHALÍK, J. *Škola pro všechny aneb: integrace je když...* s. 13.

3.2 Metodika výzkumu

Nástrojem pro sběr dat byl standardizovaný dotazník rozeslaný elektronickou poštou všem ředitelům základních škol v Plzeňském kraji. Vzor dotazníku je přílohou bakalářské práce. Dotazník obsahuje čtyři tematické oblasti:

Šetření k naplnění cílů praktické části bakalářské práce probíhalo podle následujícího harmonogramu:

- ◆ příprava projektu (září 2011)
- ◆ příprava výzkumných materiálů, distribuce dotazníků (říjen 2011)
- ◆ sběr dat (listopad 2011)
- ◆ kontrola a zpracování údajů (prosinec 2011)
- ◆ analýza dat (únor 2012)

Celkem bylo rozesláno 222 dotazníků. Odpovědělo 38 ředitelů škol. Všechny vrácené, vyplněné dotazníky byly zařazeny do zpracování. Návratnost ankety se pohybuje kolem 17 %.

3.3 Výsledky výzkumu

Obsah šetření se orientuje na čtyři tematické oblasti:

- ◆ identifikace školy
- ◆ zdroj a míra informovanosti ředitele školy o problematice asistenčních psů
- ◆ podmínky pro integraci žáka s tělesným postižením
- ◆ faktory ovlivňující rozhodnutí ředitele o integraci žáka s těl. postižením v doprovodu asistenčního psa

Charakteristika školy

První tematický blok byl věnovaný charakteristice školy. Tabulka prezentuje dobu působení na pozici pedagogického pracovníka.

Tabulka č. 1: **Doba působení ve školství** (v %)

Jak dlouho pracujete ve školství v pozici pedagogického pracovníka?	
1 – 10 let	3
11 – 20 let	18
21 – 30 let	53
31 a více let	26

Prakticky čtyři pětiny ředitelů pracují ve školství 21 a více let a z toho více než čtvrtina 31 a více let.

Další otázka identifikovala délku působení ve funkci ředitele. Údaje přináší tabulka č. 2.

Tabulka č. 2 **Funkci ředitele zastává (v %)**

Funkci ředitele školy zastáváte	
1 - 5 let	34
6 – 10 let	37
11 – 20 let	26
21 a více let	3

Jedna třetina respondentů má zkušenosti ve funkci ředitele školy v rozmezí od jednoho roku do pěti let, více než třetina je ve funkci šest až deset let. Více než čtvrtina respondentů pracuje ve funkci ředitele dlouhodobě, více než jedenáct let.

Další otázka se zabývala statusem sídla školy. Údaje předkládá tabulka č. 3.

Tabulka č. 3 **Status sídla školy (%)**

Sídlo školy, kde jste ředitelem (ředitelkou) je	
v krajském městě	19
v okresním městě	5
ve městě	26
na venkově	50

Respondenti byli ze sídel následujícího typu: polovina škol má sídlo na venkově, čtvrtina ve městě a čtvrtina v okresních nebo krajském městě.

Následující otázka identifikovala velikost školy z hlediska počtu žáků. Údaje jsou v tabulce č. 4

Tabulka č. 4 **Velikost školy (v %)**

Z hlediska počtu dětí je Vaše škola	
malá (do 150 dětí)	53
velká (151 a více dětí)	47

Více než 50 % škol lze zařadit mezi školy malé. Téměř polovina škol je velkých, počet žáků přesahuje 150.

Otázka č. 5 se zabývala rozsahem poskytovaného vzdělání. Údaje přináší tabulka č. 5.

Tabulka č. 5 **Rozsah poskytovaného vzdělání** (v %)

Vaše škola poskytuje vzdělání v rozsahu	
1. stupně	37
1. a 2. stupně	63

Téměř dvě třetiny škol jsou školy úplné, které poskytují základní vzdělání v rozsahu prvního i druhého stupně. Více než jedna třetina škol má pouze první stupeň.

Další otázka identifikuje školy z hlediska architektonické bezbariérovosti. Výsledky předkládá tabulka č. 6.

Tabulka č. 6 **Bezbariérovost škol** (v %)

Předpokladem pro integraci žáka s tělesným postižením na vozíku je bezbariérový přístup. Splňuje Vaše škola kritéria bezbariérovosti?	
ano	21
ne	79

Téměř čtyři pětiny škol nemají bezbariérový přístup. Pouze jedna pětina škol splňuje kritéria bezbariérovosti, polovina z nich sídlí ve městě, polovina na venkově.

Informovanost ředitelů škol o asistenčních psech

Druhý tematický blok začal zkoumáním míry informovanosti ředitelů škol o problematice asistenčních psů. Údaje uvádí následující tabulka.

Tabulka č. 7 **Míra informovanosti** (v %)

Jste informován(a) o posláních psů a jejich dovednostech ?	
ano, podrobně	24
ano, zběžně	68
téměř vůbec ne	8

Téměř jedna čtvrtina respondentů je informována podrobně, dvě třetiny zběžně. Minimum informovanosti uvádí pouze 8 % ředitelů.

Zdroj informovanosti ředitelů škol v oblasti problematiky asistenčních psů sondoval dotaz, jehož výsledky jsou uvedeny v následující tabulce.

Tabulka č. 8 **Zdroje informovanosti** (v %)

Informace o poslání asistenčních psů a jejich dovednostech jste získal(a)	
z tištěných médií	
ano	63
ne	37
z televize	
ano	71
ne	29
z veřejné ukázky práce asistenčních psů (veletrh, workshop apod.)	
ano	16
ne	84
z přednášky spojené s ukázkou práce asistenčních psů	
ano	29
ne	71

Více než dvě třetiny respondentů jsou informovány z televize, téměř dvě třetiny z tištěných médií. Přednášky spojené s ukázkou práce asistenčního psa se zúčastnila více než čtvrtina ředitelů jiný přímý zdroj informací spojený s veřejnou ukázkou práce psa má 16 % respondentů.

Následující otázky zkoumají kvalitu získaných informací o problematice asistenčních psů a poté je kvalita informací hodnocena v souvislosti se zdrojem informací.

Tabulka č. 9 **Názor na náhradu asistenta** (v %)

Myslíte si, že je pravdivé tvrzení:	
Asistenční pes dokáže zčásti nahradit pomoc osobního asistenta?	
rozhodně ano	34
spíše ano	47
spíše ne	16
rozhodně ne	3

Třetina respondentů je přesvědčena o možnosti alespoň částečné náhrady asistenta asistenčním psem, další téměř polovina to připouští. Prakticky pětina respondentů si nemyslí, že by asistenční pes mohl zčásti nahradit osobního asistenta. 16 % odpovědělo spíše ne.

Další z tabulek ilustruje souvislost mínění ředitelů a zdroje informací.

Tabulka č. 10 **Spojitosť zdroje informací a názoru na náhradu asistenta** (v %)

Zdroj informací	Myslíte si, že je pravdivé tvrzení: <i>Asistenční pes dokáže zčásti nahradit osobního asistenta?</i>			
	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
tištěná média	17	54	25	4
televize				
veřejná ukázka	64	36		
přednáška + ukázka				

Ze skupiny respondentů, kteří mají informace z nepřímých zdrojů (tisk, televize), 17 % rozhodně souhlasí, více než polovina spíše souhlasí, čtvrtina spíše nesouhlasí a 4 % rozhodně nesouhlasí s výše uvedeným tvrzením. Všichni respondenti, kteří získali přímé informace (ukázka, přednáška) s tvrzením souhlasí, z toho 64 % rozhodně souhlasí a 36% spíše souhlasí. Odpovědi naznačují význam přímých informací při formování přesvědčení respondentů.

Názory na přítomnost asistenčního psa ve škole

Následující blok otázek sledoval informovanost ředitelů o praktickém řešení přítomnosti asistenčního psa ve škole v souvislosti se zdrojem informací. blok byl uveden následovně: „Domníváte se, že jsou pravdivá následující tvrzení o asistenčních psech? (dále jen AP).“

Tabulka č. 11 **Názor na označení AP ve vztahu ke zdroji informací** (v %)

Zdroj informací	AP je na veřejnosti vždy řádně označen a na krátkém vodítku.				
	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne	nedokáže posoudit
tištěná média	38	37			25
televize					
veřejná ukázka	50	36		7	7
přednáška + ukázka					

Tři čtvrtiny respondentů, kteří mají nepřímé informace s tvrzením rozhodně nebo spíše souhlasí a jedna čtvrtina nedokáže posoudit. Polovina respondentů, kteří jsou informováni přímo, s tvrzením rozhodně souhlasí a více než třetina spíše souhlasí. Nesouhlasí 7 % respondentů a 7 % nedokáže posoudit.

Tabulka č. 12 **Mínění o agresivitě asistenčního psa ve vztahu ke zdroji informací**
(v %)

Zdroj informací	AP má nulovou agresivitu.				
	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne	nedokážu posoudit
tištěná média	38	50	4	4	4
televize					
veřejná ukázka	36	50	14		
přednáška + ukázka					

Více než třetina respondentů, kteří mají přímé informace, s tvrzením rozhodně souhlasí a polovina spíše souhlasí. Spíše nesouhlasí 14 % ředitelů. Z respondentů, kteří mají nepřímé informace, 36 % rozhodně souhlasí a polovina spíše souhlasí. Odlišnost zdroje informací není významná.

Tabulka č. 13 **Názor na možnost ohrožení zdraví žáků ve vztahu ke zdroji informací** (v %)

Zdroj informací	AP má nadstandardní veterinární péči a tím je zajištěna bezpečnost okolí před možným přenosem parazitů nebo infekce.				
	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne	nedokážu posoudit
tištěná média	33	50	4		13
televize					
veřejná ukázka	43	36	14		7
přednáška + ukázka					

Jedna třetina respondentů, kteří mají nepřímé informace, rozhodně souhlasí a polovina spíše souhlasí. Dvě pětiny přímo informovaných respondentů jsou přesvědčeny o bezpečnosti z hygienického hlediska, více než jedna třetina to připouští.

Tabulka č. 14 **Názor na vztah AP k ostatním lidem v souvislosti se zdrojem informací** (v %)

Zdroj informací	AP je výhradně orientován na žáka – psovoda a zároveň má k ostatním lidem pozitivní vztah.				
	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne	nedokážu posoudit
tištěná média	25	67	4		4
televize					
veřejná ukázka	57	43			
přednáška + ukázka					

Jedna čtvrtina respondentů, kteří jsou informováni prostřednictvím médií, s tvrzením rozhodně souhlasí a dvě třetiny spíše souhlasí. Více než polovina přímo informovaných respondentů je o pravdivosti tvrzení přesvědčena, ostatní to připouští.

Tabulka č. 15 **Názor na chování psa po dobu výuky v souvislosti se zdrojem informací 1 (v %)**

Zdroj informací	Po dobu výuky leží AP u lavice žáka – psovoda.				
	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne	nedokážu posoudit
tištěná média	29	42			29
televize					
veřejná ukázka	36	36	14		14
přednáška + ukázka					

29 % nepřímo informovaných respondentů s tvrzením rozhodně souhlasí, stejný počet nedokáže posoudit a více než dvě pětiny spíše souhlasí. Více než třetina respondentů informovaných přímo je o pravdivosti tvrzení přesvědčena a stejný počet pravdivost připouští. 14 % respondentů si spíše nemyslí, že po dobu výuky pes leží u lavice žáka.

Tabulka č. 16 **Názor na chování psa po dobu výuky v souvislosti se zdrojem informací 2 (v %)**

Zdroj informací	Po dobu výuky se AP potichu volně pohybuje po třídě.				
	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne	nedokážu posoudit
tištěná média			29	42	29
televize					
veřejná ukázka	7	7	7	50	29
přednáška + ukázka					

Více než dvě pětiny respondentů, kteří mají nepřímé informace s tvrzením rozhodně nesouhlasí a 29 % spíše nesouhlasí. Polovina přímo informovaných respondentů rozhodně nesouhlasí. 29 % respondentů z obou skupin nemá dostatek informací a otázku nedokáže posoudit.

Tabulka č. 17 **Názor na venčení psa v souvislosti se zdrojem informací 1 (v %)**

Zdroj informací	Venčení AP zajistí žák popř. s pomocí asistenta během polední přestávky, častěji to není potřeba.				
	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne	nedokážu posoudit
tištěná média	9	58			33
televize					
veřejná ukázka	7	64	7		22
přednáška + ukázka					

Více než polovina nepřímě informovaných respondentů připouští pravdivost tvrzení a třetina nedokáže posoudit. Téměř dvě třetiny respondentů, kteří mají přímé informace s tvrzením spíše souhlasí a více než jedna pětina nemá dostatek informací.

Tabulka č. 18 **Názor na venčení psa v souvislosti se zdrojem informací 2** (v %)

Zdroj informací	Žák venčí svého AP kdykoliv během vyučování, vždy podle potřeb psa.				
	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne	nedokážu posoudit
tištěná média		4	46	25	25
televize					
veřejná ukázka	14	7	28	36	15
přednáška + ukázka					

Téměř polovina respondentů informovaných z médií s tvrzením spíše nesouhlasí, jedna třetina rozhodně nesouhlasí a třetina nedokáže posoudit. 14 % přímo informovaných respondentů s tvrzením rozhodně souhlasí, více než pětina spíše nesouhlasí a více než jedna třetina rozhodně nesouhlasí.

Tabulka č. 19 **Názor na pozitivní působení psa při komunikaci žáka s okolím v souvislosti se zdrojem informací** (v %)

Zdroj informací	AP je katalyzátorem komunikace mezi žákem – psoděm a sociálním okolím.				
	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne	nedokážu posoudit
tištěná média	29	63	4		4
televize					
veřejná ukázka	50	28			22
přednáška + ukázka					

Většina respondentů informovaných nepřímě s tvrzením souhlasí. Polovina respondentů, kteří mají přímé informace, s tvrzením rozhodně souhlasí a více než čtvrtina spíše souhlasí. Více než pětina nemá dostatek informací.

Tabulka č. 20 **Názor na význam nepřetržitého kontaktu žáka se psem v souvislosti se zdrojem informací (v %)**

Zdroj informací	AP je žákova „kompenzační pomůcka,“ je tedy žádoucí, aby byl žákovi kdykoliv k dispozici a měl možnost napomáhat k jeho soběstačnosti.				
	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne	nedokážu posoudit
tištěná média	38	58			4
televize					
veřejná ukázka	64	22			14
přednáška + ukázka					

Více než třetina respondentů informovaných prostřednictvím médií považuje nepřetržitý kontakt dítěte s asistenčním psem za důležitý, více než polovina jeho význam připouští. Téměř dvě třetiny respondentů, kteří mají přímé informace, s tvrzením rozhodně souhlasí a více než pětina spíše souhlasí.

Následující otázka sleduje počet škol, které v letošním školním roce vzdělávají žáka s tělesným postižením. Údaje přináší tabulka č. 21.

Tabulka č. 21 **Zařazení dítěte s tělesným postižením v tomto školním roce (v %)**

Máte v tomto školním roce zařazeno ve škole dítě s tělesným postižením?	
ano	29
ne	71

Více než čtvrtina základních škol poskytuje ve školním roce 2011/2012 vzdělání dětem s tělesným postižením.

Následující otázka sleduje postoje rodičů ve školách, kde je zařazen žák s tělesným postižením. Údaje přináší tabulka č. 22.

Tabulka č. 22 **Postoje rodičů (v %)**

Jaký je postoj rodičů k tomu, že Vaši školu navštěvuje žák s tělesným postižením?	
rodiče žádné připomínky nemají	90
rodiče si nestěžují, ale nejsou rádi	10
rodiče mají připomínky k tomu, že tento žák brzdí práci ostatních	
rodiče nesouhlasí se začleněním tohoto dítěte	

Celých 90 % rodičů nemá žádné připomínky, pouze 10 % rodičů nemá pro přijatého žáka s tělesným postižením pochopení, ale nestěžují si.

Názory na architektonické a organizační bariéry

Třetí tematický blok otázek zjišťuje, jak ředitelé hodnotí architektonické a organizační bariéry přijetí žáka s tělesným postižením do jejich základní školy. Blok byl uveden následovně: „Jak podle Vaší osobní zkušenosti hodnotíte roli následujících překážek pro integraci žáka.“

Tabulka č. 23 **Architektonické podmínky** (v %)

architektonické podmínky (bezbariérovost, úprava prostředí, zapůjčení schodolezu apod.) ovlivňují	
významné	89
spíše významné	11
spíše nevýznamné	
zcela nevýznamné	

Architektonické podmínky jsou pro téměř 90 % ředitelů významné, ostatní je hodnotí jako spíše významné.

Tabulka č. 24 **Vybavení kompenzačními pomůckami** (v %)

vybavení kompenzačními pomůckami je	
významné	47
spíše významné	47
spíše nevýznamné	6
zcela nevýznamné	

Vybavení kompenzačními pomůckami je pro více než 90 % respondentů významné a spíše významné. Pouze 6 % ředitelů uvedlo hodnocení jako spíše nevýznamné.

Tabulka č. 25 **Význam individuálního plánu** (v %)

sestavení individuálního plánu je	
významné	61
spíše významné	10
spíše nevýznamné	26
zcela nevýznamné	3

Více než 70 % respondentů hodnotilo sestavení individuálního plánu jako významné a spíše významné, čtvrtina jako spíše nevýznamné a 3 % jako nevýznamné.

Tabulka č. 26 **Možnost získat asistenta** (v %)

získání asistenta je	
významné	71
spíše významné	26
spíše nevýznamné	3
zcela nevýznamné	

Získání asistenta je pro 71 % respondentů významné, pro čtvrtinu spíše významné a pouze 3 % hodnotí přítomnost asistenta jako spíše nevýznamnou.

Tabulka č. 27 **Význam dopravy** (v %)

zajištění dopravy (na výlety, exkurze, do divadla apod.)	
významné	42
spíše významné	50
spíše nevýznamné	8
zcela nevýznamné	

Zajištění dopravy na společné školní akce je pro 92 % respondentů důležité. Dvě pětiny hodnotí dopravu jako významnou, polovina ředitelů jako spíše významnou. Pro 8 % respondentů je spíše nevýznamná.

Další otázka zjišťuje připravenost škol přijmout žáka s tělesným postižením. Údaje přináší tabulka č. 28.

Tabulka č. 28 **Možnost přijetí žáka s tělesným postižením** (v %)

Je Vaše škola připravena přijmout žáka s tělesným postižením?	
ano	63
ne	37

Téměř dvě třetiny ředitelů základních škol jsou připraveny přijmout žáka s tělesným postižením. Následující otázka sonduje ochotu ředitelů přijmout žáka s tělesným

postížením v doprovodu asistenčního psa (AP), který má bydliště ve spádové oblasti školy. Výsledky obsahuje tabulka č. 29.

Tabulka č. 29 Možnost přijetí žáka v doprovodu AP v souvislosti se zdrojem informací (v %)

Zdroj informací	Pokud Vás rodiče žáka s tělesným postižením, který má bydliště ve spádové oblasti Vaší školy, požádají o přijetí tohoto žáka v doprovodu asistenčního psa, pravděpodobně se rozhodnete:			
	kladně	spíše kladně	spíše záporně	záporně
tištěná média	25	50	21	4
televize				
veřejná ukázka	50	29	21	
přednáška + ukázka				

Polovina respondentů, kteří mají přímé informace, by žáka s asistenčním psem přijala, více než čtvrtina tuto možnost připouští. Více než pětina respondentů z každé skupiny by rozhodla spíše záporně. Čtvrtina respondentů informovaných nepřímo by žáka přijala, polovina tuto možnost připouští. Jak se rozhodují ředitelé podle míry informovanosti ukazuje tabulka č. 30.

Tabulka č. 30 Vliv míry informovanosti o problematice asistenčních psů na rozhodování o přijetí žáka s AP (v %)

Míra informovanosti	Pokud Vás rodiče žáka s tělesným postižením, který má bydliště ve spádové oblasti Vaší školy, požádají o přijetí tohoto žáka v doprovodu asistenčního psa, pravděpodobně se rozhodnete:			
	kladně	spíše kladně	spíše záporně	záporně
podrobně	38	18	14	
zběžně	62	71	86	
téměř vůbec ne		11		100

Z celkového počtu respondentů, kteří by žáka přijali, je 38 % informováno podrobně a 62 % zběžně. Mezi respondenty, kteří přijetí žáka připouští, je 18 % podrobně informovaných, 71 % zběžně informovaných a 11 % téměř neinformovaných. Více než čtyři pětiny respondentů, kteří by žáka spíše nepřijali, je informováno zběžně. Všichni respondenti, kteří by žáka nepřijali, nemají téměř žádné informace o problematice asistenčních psů.

Významné faktory pro povolení pobytu asistenčního psa ve škole

Čtvrtý tematický blok otázek zjišťoval faktory, které ovlivňují rozhodování ředitelů o povolení vstupu asistenčního psa do budovy školy. Blok byl uveden následovně: „Vaše rozhodnutí ve věci žádosti z otázky č. 15 by pravděpodobně ovlivnily tyto faktory:“

Tabulka č. 31 **Ovlivňující faktory** (v %)

architektonické podmínky (bezbariérovost, úprava prostředí, zapůjčení schodolezu apod.)	
ano	79
ne	21
vybavení kompenzačními pomůckami	
ano	58
ne	42
sestavení individuálního plánu	
ano	26
ne	74
získání asistenta	
ano	68
ne	32
zajištění dopravy (na výlety, exkurze, do divadla apod.)	
ano	37
ne	63
přítomnost psa může ohrozit bezpečnost ostatních dětí	
ano	11
ne	89
přítomnost žáka s tělesným postižením v doprovodu AP obohacuje ostatní děti o novou sociální zkušenost	
ano	97
ne	3
nedostatek informací o AP	
ano	29
ne	71
odborná přednáška spojená s ukázkou práce AP	
ano	55
ne	45
pozitivní přístup pedagogických pracovníků k přítomnosti AP ve třídě	
ano	84
ne	16

negativní přístup pedagogických pracovníků k přítomnosti AP ve třídě	
ano	34
ne	66

Obohacení ostatních dětí o novou sociální zkušenost ovlivní rozhodnutí téměř všech respondentů, pozitivní přístup pedagogických pracovníků více než čtyři pětiny a architektonické podmínky téměř čtyři pětiny ředitelů. Získání asistenta ovlivní téměř dvě třetiny respondentů, vybavení školy kompenzačními pomůckami 58 % a odborná přednáška více než polovinu ředitelů. Zajištění dopravy ovlivní rozhodnutí více než třetiny respondentů, negativní přístup pedagogických pracovníků třetinu a nedostatek informací 29% ředitelů. Sestavení individuálního plánu má vliv na rozhodnutí 26 % respondentů a pouze 11 % ředitelů ovlivní mínění, že přítomnost asistenčního psa může ohrozit bezpečnost ostatních dětí.

3.4 Ověřování platnosti hypotéz

H1: Ředitelé škol, kteří jsou dostatečně informováni o problematice asistenčních psů, jsou ochotni přijmout žáka v doprovodu asistenčního psa častěji, než ředitelé, kteří nejsou informováni dostatečně.

Předpokládala jsem, že informace o významu asistenčního psa pro žáka s tělesným postižením a o standardech, které tým dodržuje při pohybu na veřejnosti, pozitivně ovlivní rozhodování ředitelů o povolení vstupu asistenčního psa do budovy školy.

K této hypotéze se vztahují údaje v tabulce č. 30. Z celkového počtu respondentů, kteří by žáka přijali, je 38 % informováno podrobně a 62 % zběžně. Mezi respondenty, kteří přijetí žáka připouští, je 18 % podrobně informovaných, 71 % zběžně informovaných a 11 % téměř neinformovaných. Více než čtyři pětiny respondentů, kteří by žáka spíše nepřijali, je informováno zběžně. Všichni respondenti, kteří by žáka nepřijali, nemají téměř žádné informace o problematice asistenčních psů. Výrazná většina respondentů, kteří by žáka přijali nebo to připouští, má podrobné nebo zběžné informace. Zároveň však také všichni respondenti, kteří by žáka spíše nepřijali, mají podrobné nebo zběžné informace. Hypotézu tedy nelze považovat za potvrzenou.

H2: Ředitelé, kteří získali informace přímo při přednášce nebo ukázce práce asistenčního psa, se v oblasti problematiky asistenčních psů orientují lépe, než ředitelé, kteří informace získali prostřednictvím médií.

Předpokládala jsem, že pravdivost a kvalita přímých informací (veřejná ukázka, přednáška) je vyšší, než informací zprostředkovaných tiskem a televizí.

K této hypotéze se vztahují tabulky č. 10-20. Ze skupiny respondentů, kteří mají informace z nepřímých zdrojů (tisk, televize), 71 % souhlasí, čtvrtina spíše nesouhlasí a 4 % rozhodně nesouhlasí s možností částečného nahrazení osobního asistenta asistenčním psem. Všichni respondenti, kteří získali přímé informace (ukázka, přednáška) s tvrzením souhlasí. Odpovědi naznačují význam přímých informací při formování přesvědčení respondentů. Blok otázek v tabulkách č. 11-20 testoval míru pravdivosti informací v souvislosti s jejich zdrojem.

Otázku o pohybu asistenčního psa na veřejnosti správně zodpovědělo 86 % respondentů, kteří mají přímé informace a 75 % respondentů informovaných nepřímo. Čtvrtina nepřímo informovaných respondentů nedokázala otázku posoudit. Informace o pohybu psa na veřejnosti získané přímo jsou kvalitnější.

Otázku o možné agresivitě asistenčního psa správně zodpovědělo 86 % respondentů informovaných přímo a 88 % ředitelů s nepřímými informacemi. Informace o agresivitě psa jsou z obou zdrojů stejně kvalitní.

Otázku o veterinární péči o asistenčního psa správně zodpovědělo 79 % respondentů s přímými informacemi a 83 % informovaných prostřednictvím médií. Informace o možném přenosu parazitů a infekce jsou z obou zdrojů téměř stejně kvalitní.

Na otázku o vztahu asistenčního psa k okolí správně odpověděli všichni respondenti, kteří mají přímé informace a 92 % respondentů s nepřímými informacemi. Přímé informace jsou tedy jen mírně kvalitnější.

Otázku o chování psa po dobu výuky správně zodpověděly tři čtvrtiny respondentů přímo i nepřímo informovaných. Čtvrtina respondentů v každé skupině nedokázala otázku posoudit. Informace z obou zdrojů jsou stejně kvalitní popř. nedostatečné.

Otázku o venčení psa během vyučování správně zodpovědělo 78 % respondentů informovaných přímo a 64 % respondentů informovaných prostřednictvím médií. Pětina respondentů z první skupiny a třetina ze skupiny druhé nedokázala otázku posoudit. Informace přímé jsou kvalitnější, ale oba zdroje o této otázce informují nedostatečně.

Otázku o vlivu asistenčního psa na komunikaci žáka a sociálního okolí správně odpovědělo 78 % respondentů s přímými informacemi a 92 % respondentů informovaných nepřímě. Více než pětina respondentů z první skupiny nedokázala otázku posoudit. Přímé informace byly méně kvalitní a z části méně dostatečné než informace nepřímé.

Otázku, zda má žák mít asistenčního psa stále k dispozici, správně odpovědělo 86 % respondentů informovaných přímo a 96 % nepřímě informovaných. Přímé informace byly méně kvalitní.

Více než polovina otázek byla správně zodpovězena přibližně stejným počtem respondentů z obou skupin zdrojů. Více než čtvrtinu otázek správně zodpověděli respondenti, kteří mají přímé informace. Téměř pětinu otázek lépe zodpověděli nepřímě informovaní respondenti. Ředitelé, kteří získali informace přímo při přednášce nebo ukázce práce asistenčního psa prokázali lepší orientaci pouze u jedné čtvrtiny otázek, hypotéza tedy nebyla potvrzena.

H3: Architektonické bariéry jsou při rozhodování ředitelů škol o přijetí žáka v doprovodu asistenčního psa méně významné, než sociálně psychologické faktory.

Předpokládala jsem, že odstranění architektonických bariér lze realizovat snadněji, než řešit negativní vliv sociálně psychologických faktorů.

K této hypotéze se vztahuje tabulka č. 31. Fyzickou bezbariérovost hodnotili všichni respondenti jako významnou a spíše významnou, ale rozhodnutí o přijetí žáka by ovlivnilo jen 79 % respondentů. Vybavení kompenzačními pomůckami je významné a spíše významné pro 94 % respondentů, ale vliv na rozhodnutí udává jen 58 % respondentů. Zajištění dopravy žáka s tělesným postižením na společné školní akce je důležité pro 92 % respondentů, ale jen 37 % z nich je problematikou dopravy ovlivněno při rozhodování o přijetí žáka. Fyzické bariéry jsou tedy pro většinu respondentů důležité, ale více než polovina udává, že neovlivňují rozhodování o přijetí žáka.

Sestavení individuálního plánu je významné pro 76 % respondentů, ale vliv na rozhodnutí o přijetí uvádí jen 26 % ředitelů. Získání asistenta je důležité pro 97 % respondentů a ovlivní 68 % ředitelů. Mínění o možném ohrožení bezpečnosti ostatních žáků ovlivňuje rozhodnutí pouze 11 % respondentů. Možnost ostatních dětí získat novou sociální zkušenost má vliv na rozhodování 97 % respondentů. Nedostatek informací ovlivní pouze 29 % respondentů a více než polovina uvádí vliv odborné přednášky. Pozitivní přístup pedagogických pracovníků považuje za významný 84 %

ředitelů, negativní postoje spolupracovníků mají vliv pouze na rozhodnutí 34 % respondentů. Více než polovina respondentů je ovlivněna pozitivními sociálně psychologickými faktory a pro tři čtvrtiny ředitelů nejsou negativní faktory důležité.

Architektonické bariéry jsou pro většinu ředitelů významné, ale více než polovina je dokáže řešit tak, že nemají vliv na jejich rozhodování o přijetí žáka. Více než polovina respondentů uvádí vliv pozitivních sociálně psychologických faktorů, hypotéza je tím potvrzena.

Diskuse

Problematika integrace žáka s tělesným postižením v doprovodu asistenčního psa do běžné základní školy zasahuje do několika oborů. Speciální pedagogika posuzuje, zda je integrace pro konkrétního jedince vhodná a bude přínosem pro jeho rozvoj. Psychologie a fyzioterapie hodnotí individuální potřeby jedince a určí, zda je asistenční pes vhodnou formou pomoci. Legislativní rámec je nutný pro vymezení práv a povinností všech zúčastněných subjektů. Integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami upravuje Vyhláška č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. Právní úprava problematiky asistenčních psů v právním řádu České republiky chybí. Ministerstvo práce a sociálních věcí začalo tento nedostatek řešit. Usiluje o lepší přístupová práva psů se speciálním výcvikem do různých objektů a hledá způsoby, jak by stát mohl účinně pomoci při výcviku asistenčních psů.⁴⁹ Od roku 2009 pracuje meziresortní skupina složená z expertů MPSV, ministerstva zemědělství, zdravotnictví, průmyslu a obchodu, cvičitelů i uživatelů asistenčních a vodících psů. Pracovní skupina se podílí na realizaci úkolu stanoveného Národním plánem vytváření rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2010–2014 a hledá věcné řešení pomoci.⁵⁰ Jediným výstupem meziresortní pracovní skupiny, který je platný a účinný v právním řádu je návrh povinných dovedností vodících psů. Je součástí Vyhlášky č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním

⁴⁹ *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [on line]. Praha: MPSV, © 2012 [cit. 9.2. 2012]. Dostupné na WWW: <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/10469/07032011.pdf>>.

⁵⁰ Tamtéž.

postižením.⁵¹ Příloha č. 2 k této vyhlášce přesně stanoví dovednosti vodícího psa. Problematika asistenčních psů tak bohužel stále není vyřešena. Ředitelé základních škol nemají k dispozici žádnou právní normu, kterou by mohli použít při rozhodování o přijetí žáka se zdravotním postižením v doprovodu asistenčního psa. Rozhodování ředitelů základních škol v Plzeňském kraji, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření bakalářské práce, je nejvíce ovlivněno sociálně psychologickými faktory.

⁵¹ Vyhláška č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění platném k 23.1.2012.

Závěr

Bakalářská práce orientovaná na problematiku integrace žáka s tělesným postižením v doprovodu asistenčního psa do běžné základní školy měla za cíl zmapovat ochotu ředitelů základních škol v Plzeňském kraji takového žáka přijmout.

Teoretická část byla zaměřena na popis základních pojmů týkajících se tělesného postižení a vzdělávání žáků se specifickými vzdělávacími potřebami. Cílem teoretické části byla sumarizace informací o problematice asistenčních psů. Poznatky z dostupných zdrojů jsem doplnila vlastními zkušenostmi s výchovou štěňat asistenčních a vodících psů. Pro vysvětlení způsobu práce asistenčního psa jsem podrobně popsala výchovu, výcvik a předávání psa. Asistenční pes sice plní funkci kompenzační pomůcky, ale je to živá bytost, proto vyžaduje specifický přístup. Pro vytvoření spolehlivě fungujícího týmu klient-pes je důležitá doba sžívání týmu, kdy nezastupitelnou roli tvoří nepřetržitý kontakt klienta se psem. Toto období je zvláště významné pokud je klientem dítě. Výsledky teoretické části bakalářské práce mohou pomoci rozšířit zdroje informací o problematice asistenčních psů.

Cílem praktické části práce bylo zmapovat možnosti základních škol v Plzeňském kraji zajistit vzdělávání žákovi s tělesným postižením v doprovodu asistenčního psa. Dílčím cílem byla identifikace faktorů, kterými jsou ředitelé základních škol ovlivňováni při rozhodování o přijetí tohoto žáka. Výzkumným souborem byli ředitelé všech základních škol v Plzeňském kraji.

Z respondentů, kteří spolupracovali při dotazníkovém šetření, byla polovina s dlouholetými zkušenostmi ve školství. Více než dvě třetiny respondentů je ve funkci ředitele školy deset a méně let. Polovina škol sídlí ve městech, počet malých škol mírně převažuje. Téměř 80% škol nemá bezbariérový přístup. Z celkového počtu bezbariérových škol jsou čtyři ve městech a čtyři na venkově.

O problematice asistenčních psů je téměř jedna čtvrtina respondentů je informována podrobně, dvě třetiny zběžně. Více než čtvrtina ředitelů se zúčastnila přednášky spojené s ukázkou práce asistenčního psa, ostatní jsou informováni prostřednictvím médií. Přímé informace vyznívají jako kvalitnější, než nepřímé.

Pravdivost tvrzení týkajících se péče o psa po dobu výuky téměř čtvrtina respondentů z obou skupin nedokázala posoudit pro nedostatek informací. Výrazná většina respondentů, kteří by žáka přijali nebo to připouští, má podrobné nebo zběžné informace. Zároveň však také všichni respondenti, kteří by žáka spíše nepřijali, mají podrobné nebo zběžné informace. Míra informovanosti ředitelů o problematice asistenčních psů tedy není významným faktorem při rozhodování o přijetí žáka.

Architektonické bariéry jsou pro většinu ředitelů významné, ale více než polovina je dokáže řešit tak, že nemají vliv na jejich rozhodování o přijetí žáka. Více než polovina respondentů uvádí vliv pozitivních sociálně psychologických faktorů.

Zmapování možností integrace žáka s tělesným postižením v doprovodu asistenčního psa do základních škol v Plzeňském kraji se díky nízké návratnosti dotazníků nepodařilo zcela naplnit. Při dotazníkovém šetření spolupracovalo pouze 17 % respondentů, proto nelze výsledky šetření zobecnit a situaci považovat za zmapovanou. Cíl bakalářské práce byl proto naplněn v rámci možností. Získané výsledky mohou být inspirací pro další výzkum faktorů ovlivňujících mínění ředitelů škol o povolení vstupu asistenčního psa do školského zařízení.

Vzdělávání žáků s tělesným postižením v základních školách hlavního proudu má svá specifika spočívající v respektování somatických a psychických zvláštností žáků a v úpravě prostředí třídy i školy. Zařazení zdravotně postiženého žáka do běžné třídy klade zvýšené nároky na pedagoga i organizaci výuky, proto je v některých školách chápáno jako nadstandard, který škola není povinna poskytovat. Standardem by však být mělo. Je naplněním ustanovení školského zákona, který říká, že dítě má právo na vzdělávání v běžné spádové škole bez ohledu na stupeň a druh zdravotního postižení. Otázkou zůstává připravenost škol akceptovat zmíněnou legislativní zásadu. Škola vždy přijímá žáka i s kompenzačními pomůckami, které používá. Kritéria „kompenzační pomůcky“ naplňuje i asistenční pes, zatím bez legislativní podpory. Závěrem si vypůjčím slova předsedy konference Assistance Dogs Europe:

„Plně uznat práva tělesně postižených, znamená plně uznat práva i jejich psích pomocníků.“

Seznam použitých zdrojů

Monografické publikace

1. BARTOŇOVÁ, M.; VÍTKOVÁ, M. et al. *Inkluzivní vzdělávání v podmínkách současné české školy*. Brno: Masarykova univerzita, 2010.
ISBN 978-80-210-5383-0.
2. FICHTLMEIER, A. *Základní výchova štěňat*. Praha: VÍKEND, 2007.
ISBN 978-80-86894-71-2.
3. FIŠER, S.; ŠKODA, J. *Speciální pedagogika*. Praha: TRITON, 2008.
ISBN 978-80-7387-014-0.
4. FRANČEOVÁ, E. *Co je vlastně asistenční pes?* Praha: SPMP OV, 2005.
ISBN 80-903705-0-0.
5. GALETOVÁ, Z. Problematika asistenčních psů In *Terapie a asistenční aktivity lidí za pomoci zvířat*. Praha: ČZU, 2008. ISBN 978-80-213-1773-4.
6. GALETOVÁ, Z. *Problematika asistenčních psů v ČR*. Praha: VÚPSV, 2008.
ISBN 978-80-7416-015-8.
7. HAVEL, J.; FILOVÁ, H. et al. *Inkluzivní vzdělávání v primární škole*.
Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-202-4.
8. HOLÁ, S. *Integrace zdravotně postiženého žáka v systému základního školství*.
Brno: Paido, 2003. ISBN 978-80-86956-26-8.
9. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2008.
ISBN 978-80-7367-368-0.
10. MICHALÍK, J. *Škola pro všechny aneb Integrace je když...* Vsetín: Exodus, 2002.
ISBN 80-238-9885-X.
11. MICHALÍK, J. a kol. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*. Praha: Portál, 2011.
ISBN 978-80-7367-859-3.
12. MÜLLER, M. *Výcvik všestranného psa*. Praha: Nakladatelství Brázda, 2006.
ISBN 80-209-0349-6.
13. NERANDŽIČ, Z. *Animoterapie aneb Jak nás zvířata léčí*. Praha: Albatros, 2006.
ISBN 80-00-01809-8.

14. OPATŘILOVÁ, D. *Analýza současného stavu inkluzivního vzdělávání v České republice u jedinců s tělesným postižením v předškolním a základním vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-5030-3.
15. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. vydání. Praha: Portál 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.
16. VELEMÍNSKÝ, M. a kol. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: DONA, 2007. ISBN 978-80-7322-109-6.
17. VOTAVA, J. *Ucelená rehabilitace osob se zdravotním postižením*. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0708-5.

Elektronické zdroje

18. *Assistance Dogs Europe* [online]. The Netherlands: ADEu , Posl. úpravy 8.7. 2011 [cit. 18.2. 2012]. Dostupné na WWW: <assistancedogseurope.org>.
19. *Assistance Dogs International, Inc.*[online]. Kalifornie: ADI [cit. 18.2. 2012]. Dostupné na WWW: <www.assistancedogsinternational.org>.
20. COPPINGER, R.; COPPINGER, L. Observations on Assistance Dog Training and Use. *Journal of Applied Animal Welfare Science*, 2002. Dostupné na WWW: <<http://www.jstor.org.ezproxy.vse.cz/>>.
21. *České dráhy a.s.* [on line]. Praha: ČD a.s., ©2009 [cit. 20.2. 2012]. Dostupné na WWW: <<http://www.cd.cz/vnitrostatni-cestovani/zavazadla-a-zvirata/preprava-zivych-zvirat/-3676/>>.
22. *HEPA výcvik vodících psů* [on line]. Praha: HEPA [cit. 22.2. 2012]. Dostupné na WWW: <<http://www.guidedog.cz/index.php?menu=01>>.
23. *Krajská ročenka školství*. [on line]. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2010.[cit. 20. 2. 2012]. ISBN 978-80-211-0601-7. Dostupné na WWW: <<http://www.uiv.cz>>.
24. *Pomocné tlapky o.p.s.* [on line]. Starý Plzenec: Pomocné tlapky o.p.s. 2009-2012. [cit. 18.2.2012]. Dostupné na WWW: <pomocnetlapky.cz>.
25. *Pomocné tlapky o.p.s.* [on line]. Starý Plzenec: Pomocné tlapky o.p.s. 2009-2012. [cit. 19.2.2012]. Dostupné na WWW: <<http://www.pomocnetlapky.cz/cz/o-asistencnich-psech/asistencni-psi/psi-pro-telesne-postizene-43.html>>.
26. *Pomocné tlapky o.p.s.* [on line]. Starý Plzenec: Pomocné tlapky o.p.s. 2009-2012. [cit. 24.2.2012]. Dostupné na WWW: <<http://www.pomocnetlapky.cz/cz/o-asistencnich-psech/jak-to-funguje/jak-to-funguje-aneb-od-miminka-k-hrdinovi-36.html>>.

27. REINSFELDER, A.M. *Investigation of the effects of service dogs on individuals who use the wheelchairs*. Pittsburgh, 2006. Diplomová práce. University of Pittsburgh. The school of health and rehabilitation science. Vedoucí práce Shirley Fitzgerald. Dostupné na WWW: <<http://www.jstor.org.ezproxy.vse.cz/>>.

Použité platné zákony a ostatní právní normy

28. Směrnice Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do škol a školských zařízení.

č. j.: 13 710/2001- 24 ze dne 6.6. 2002.

29. Ústavní zákon 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění.

30. Vyhláška 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných, ve znění platném k 1.1. 2012.

31. Vyhláška č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

32. Vyhláška 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných, ve znění platném k 1.1. 2012.

33. Vyhláška 175/2000 Sb., o přepravním řádu pro veřejnou železniční a silniční osobní dopravu, ve znění platném k 1.1.2012.

34. Vyhláška 347/2002 Sb., o hygienických požadavcích na prodej potravin a rozsah vybavení prodejny podle sortimentu prodávaných potravin, ve znění platném k 30.3. 2006.

35. Vyhláška č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění platném k 23.1.2012.

36. Zákon 229/2003 Sb., o místních poplatcích, ve znění platném k 1.1. 2012.

37. Zákon 329/2011 Sb. , o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění platném k 23.1.2012.

Seznam příloh

Příloha č. 1 Dotazník

Přílohy

Dotazník bude použit pouze ke zpracování bakalářské práce, údaje jednotlivých škol nebudou zpracovány adresně, ale hodnocení bude provedeno za celý Plzeňský kraj. Ke každé otázce přiřaďte, prosím, pouze jednu odpověď, kterou označte písmenem „x“ do prázdné buňky mezi textem odpovědi a číselným znakem.

Děkuji

1. Jak dlouho pracujete ve školství v pozici pedagogického pracovníka?		
	1 – 10 let	1
	11 – 20 let	2
	21 – 30 let	3
	31 a více let	4
2. Funkci ředitele školy zastáváte		
	1 - 5 let	1
	6 – 10 let	2
	11 – 20 let	3
	21 a více let	4
3. Sídlo školy, kde jste ředitelem (ředitelkou) je		
	v krajském městě	1
	v okresním městě	2
	ve městě	3
	na venkově	4
4. Z hlediska počtu dětí je Vaše škola		
	malá (do 150 dětí)	1
	velká (151 a více dětí)	2
5. Vaše škola poskytuje vzdělání v rozsahu		
	1. stupně	1
	1. a 2. stupně	2
6. Předpokladem pro integraci žáka s tělesným postižením na vozíku je bezbariérový přístup. Splňuje Vaše škola kritéria bezbariérovosti?		
	ano	1
	ne	2
7. Jste informován(a) o poslání asistenčních psů a jejich dovednostech ?		
	ano, podrobně	1
	ano, zběžně	2
	téměř vůbec ne	3

8. Informace o posláni asistenčních psů a jejich dovednostech jste získal(a)		
z tištěných médií		
	ano	1
	ne	2
z televize		
	ano	1
	ne	2
z veřejné ukázky práce asistenčních psů (veletrh, workshop apod.)		
	ano	1
	ne	2
z přednášky spojené s ukázkou práce asistenčních psů		
	ano	1
	ne	2
9. Myslíte si, že je pravdivé tvrzení: <i>Asistenční pes dokáže zčásti nahradit pomoc osobního asistenta?</i>		
	rozhodně ano	1
	spíše ano	2
	spíše ne	3
	rozhodně ne	4
10. Domníváte se, že jsou pravdivá následující tvrzení o asistenčních psech? (dále jen AP)		
10.1 AP je na veřejnosti vždy řádně označen a na krátkém vodítku.		
	rozhodně ano	1
	spíše ano	2
	spíše ne	3
	rozhodně ne	4
	nedokážu posoudit	5
10.2 AP má nulovou agresivitu.		
	rozhodně ano	1
	spíše ano	2
	spíše ne	3
	rozhodně ne	4
	nedokážu posoudit	5
10.3 AP má nadstandardní veterinární péči a tím je zajištěna bezpečnost okolí před možným přenosem parazitů nebo infekce.		
	rozhodně ano	1
	spíše ano	2
	spíše ne	3
	rozhodně ne	4
	nedokážu posoudit	5

10.4 AP je výhradně orientován na žáka – psovoda a zároveň má k ostatním lidem pozitivní vztah.		
	rozhodně ano	1
	spíše ano	2
	spíše ne	3
	rozhodně ne	4
	nedokážu posoudit	5
10.5 Po dobu výuky leží AP u lavice žáka – psovoda.		
	rozhodně ano	1
	spíše ano	2
	spíše ne	3
	rozhodně ne	4
	nedokážu posoudit	5
10.6 Po dobu výuky se AP potíchu volně pohybuje po třídě.		
	rozhodně ano	1
	spíše ano	2
	spíše ne	3
	rozhodně ne	4
	nedokážu posoudit	5
10.7 Venčení AP zajistí žák popř. s pomocí asistenta během polední přestávky, častěji to není potřeba.		
	rozhodně ano	1
	spíše ano	2
	spíše ne	3
	rozhodně ne	4
	nedokážu posoudit	5
10.8 Žák venčí svého AP kdykoliv během vyučování, vždy podle potřeb psa.		
	rozhodně ano	1
	spíše ano	2
	spíše ne	3
	rozhodně ne	4
	nedokážu posoudit	5
10.9 AP je katalyzátorem komunikace mezi žákem – psovodem a sociálním okolím.		
	rozhodně ano	1
	spíše ano	2
	spíše ne	3
	rozhodně ne	4
	nedokážu posoudit	5

10.10 AP je žákova „kompenzační pomůcka,“ je tedy žádoucí, aby byl žákovi kdykoliv k dispozici a měl možnost napomáhat k jeho soběstačnosti.		
rozhodně ano		1
spíše ano		2
spíše ne		3
rozhodně ne		4
nedokážu posoudit		5
11. Tělesné postižení je definováno jako postižení pohybového, nosného nebo nervového ústrojí, jejichž společným znakem je imobilita nebo omezená mobilita. Máte v tomto školním roce zařazeno ve škole dítě s tělesným postižením?		
ano		1
ne		2

Pokud byla Vaše odpověď na otázku č. 11 záporná, pokračujte, prosím, otázkou č. 13.

12. Jaký je postoj rodičů k tomu, že Vaši školu navštěvuje žák s tělesným postižením?		
rodiče žádné připomínky nemají		1
rodiče si nestěžují, ale nejsou rádi		2
rodiče mají připomínky k tomu, že tento žák brzdí práci ostatních		3
rodiče nesouhlasí se začleněním tohoto dítěte		4

13. Jak podle Vaší osobní zkušenosti hodnotíte roli následujících překážek pro integraci žáka.		
13.1 architektonické podmínky (bezbariérovost, úprava prostředí, zapůjčení schodolezu apod.)		
významné		1
spíše významné		2
spíše nevýznamné		3
zcela nevýznamné		4
13.2 vybavení kompenzačními pomůckami		
významné		1
spíše významné		2
spíše nevýznamné		3
zcela nevýznamné		4
13.3 sestavení individuálního plánu		
významné		1
spíše významné		2
spíše nevýznamné		3
zcela nevýznamné		4
13.4 získání asistenta		
významné		1
spíše významné		2
spíše nevýznamné		3
zcela nevýznamné		4

13.5 zajištění dopravy (na výlety, exkurze, do divadla apod.)		
	významné	1
	spíše významné	2
	spíše nevýznamné	3
	zcela nevýznamné	4
14. Je Vaše škola připravena přijmout žáka s tělesným postižením?		
	ano	1
	ne	2
15. Pokud Vás rodiče žáka s tělesným postižením, který má bydliště ve spádové oblasti Vaší školy, požádají o přijetí tohoto žáka v doprovodu asistenčního psa, pravděpodobně se rozhodnete		
	kladně	1
	spíše kladně	2
	spíše záporně	3
	záporně	4
16. Vaše rozhodnutí ve věci žádosti z otázky č. 15 by pravděpodobně ovlivnily tyto faktory:		
16.1 architektonické podmínky (bezbariérovost, úprava prostředí, zapůjčení schodolezu apod.)		
	ano	1
	ne	2
16.2 vybavení kompenzačními pomůckami		
	ano	1
	ne	2
16.3 sestavení individuálního plánu		
	ano	1
	ne	2
16.4 získání asistenta		
	ano	1
	ne	2
16.5 zajištění dopravy (na výlety, exkurze, do divadla apod.)		
	ano	1
	ne	2
16.6 přítomnost psa může ohrozit bezpečnost ostatních dětí		
	ano	1
	ne	2
16.7 přítomnost žáka s tělesným postižením v doprovodu AP obohacuje ostatní děti o novou sociální zkušenost		
	ano	1
	ne	2
16.8 nedostatek informací o AP		
	ano	1
	ne	2
16.9 odborná přednáška spojená s ukázkou práce AP		
	ano	1
	ne	2

16.10 pozitivní přístup pedagogických pracovníků k přítomnosti AP ve třídě		
	ano	1
	ne	2
16.11 negativní přístup pedagogických pracovníků k přítomnosti AP ve třídě		
	ano	1
	ne	2

Děkuji za Váš čas věnovaný vyplnění dotazníku.

Magdalena Smolová

Abstrakt

SMOLOVÁ, M. *Možnosti integrace žáka s tělesným postižením v doprovodu asistenčního psa v základních školách v Plzeňském kraji*. České Budějovice 2012. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce RSDr. J. Mišovič CSc.

Klíčová slova: inkluzivní vzdělávání, integrace, tělesné postižení, žák se speciálními vzdělávacími potřebami, asistenční pes

Práce se zabývá možnostmi integrovaného vzdělávání žáka s tělesným postižením v doprovodu asistenčního psa v základních školách v Plzeňském kraji. Teoretická část popisuje tělesná postižení, inkluzivní vzdělávání, historii přístupu ke vzdělávání žáků se zdravotním postižením v ČR a právní úpravu integrace a inkluze. Dále charakterizuje význam asistenčního psa pro žáka s tělesným postižením a jeho rodinu, podrobně vysvětluje způsob výchovy, výcviku a předávání asistenčního psa.

Praktická část obsahuje výsledky dotazníkového šetření v základních školách Plzeňského kraje orientovaného na ředitele škol, jako osoby plně kompetentní při rozhodování o přijetí žáka s tělesným postižením v doprovodu asistenčního psa do školského zařízení. Pozitivní přístup k přítomnosti asistenčního psa ve škole mají častěji ředitelé, kteří jsou dostatečně informováni o problematice asistenčních psů z přednášek a veřejných ukázek práce psa. Rozhodování o povolení vstupu asistenčního psa do budovy školy dále ovlivňují sociálně psychologické faktory.

Abstract

Integration options of student with physical impairment with assistance dog at elementary schools in Pilsen district.

Key words: inclusive education, integration, physical impairment, student with special educational needs, assistance dog

This thesis examines options of student with physical impairment to have integrated education in Pilsen district if he needs an assistance dog. Theoretical part is summary of disabilities, inclusive education, history of approach to impairment students in Czech Republic and legal approach to integration and inclusion. Further more the thesis characterize importance of assistance dog for impairment student and his family and there are explained in detail how are assistance dogs trained and passed to impairment student. Empirical part contains questionnaires from elementary schools in Pilsen district. Sample contains answers from directors of schools, because they are deciding about access of disabled student with assistance dog to the school. Positive approach about assistant dog presence have directors who were informed enough about these issue from lectures and public presentations about these dogs. The decision-making are influenced by social-psychological factors too.